

MASARYKOVA UNIVERZITA
FAKULTA SOCIÁLNÍCH STUDIÍ
KATEDRA POLITOLOGIE

Témy a jazyk strany Kotleba- Ľudová strana
Naše Slovensko v kampani pred
parlamentnými voľbami 2016

Bakalárska práca

Milan Podmaník

Vedoucí práce: Mgr. Otto Eibl, Ph.D

UČO: 427155

Obor: Politologie – Bezpečnostní a strategická studia

Imatrikulační ročník: 2013

Brno, 2017

Prehlásenie o autorstve práce

Prehlasujem, že som bakalársku prácu na tému *Témy a jazyk strany Kotleba- Ľudová strana Naše Slovensko v kampani pred parlamentnými voľbami 2016* vypracoval samostatne a použil len zdroje uvedené v zozname literatúry.

V Brne 8. 5. 2017

Podakovanie

Chcel by som poďakovať Mgr. Ottovi Eiblovi, Ph.D, za vedenie tejto práce, za užitočné rady a najmä za trpezlivosť, ktorú so mnou mal. Ďalej by som chcel poďakovať mojim rodičom nielen za to, že niekedy kvôli môjmu štúdiu stresovali viac ako ja, ale najmä za podanú pomocnú ruku v najťažších chvíľach. Ďakujem aj chalanom z Futbalu, s ktorými som mohol riešiť Premier League (skoro) častejšie ako bakalársku prácu. Vďaka patrí aj môjmu spolubývajúcemu Petrovi Bószovi, ktorý ma pri písaní motivoval serenádami na gitare a viac či menej serióznymi rozhovormi o živote. Poďakovanie patrí aj všetkým, s ktorými som skončil na víne, pive, káve, na rôznych akciách a s ktorými žijem študentským životom.

Na záver, ale určite nie v poslednom rade, chcem napísať jedno veľké ĎAKUJEM Simone Zpěvákovej za všetky tie skvelé momenty a dni, ktoré si človek zapamätá, za spoločný sarkazmus a hate, za to, že vo mňa verila, aj keď som v seba neveril ja sám a stále mi bola oporou a motiváciou.

Ku všetkým by som vedel napísať oveľa viac, ale len pár slovami: Ďakujem, že ste súčasťou môjho života.

Anotácia

Bakalárska práca pojednáva o témach v kampani politickej strany Kotleba- Ľudová strana Naše Slovensko vo voľbách do Národnej rady Slovenskej republiky v roku 2016. Prvá časť popisuje témy, ktorým sa venuje populistická krajná pravica. Tieto témy boli následne aplikované na volebný program strany. Na základe online článkov, televíznych a rádiových vystúpení, ako aj stretnutí s občanmi bolo priblížené, ako strana, respektíve jej predseda Marian Kotleba, o jednotlivých témach hovorí.

Abstract

The following bachelor thesis deals with the issues in the campaign of the political party Kotleba-Ľudová strana Naše Slovensko in the Slovak parliamentary elections of 2016. The first part describes the issues a populist right-wing party is dedicated to. These issues were subsequently applied on the electoral program of the party. On the basis of online articles, TV and radio appearances as well as meetings with citizens it was elucidated how the party and respectively its leader Marian Kotleba talks about the various issues.

Klíčov^é slová

Kotleba, Ľudová strana Naše Slovensko, Slovensko, populizmus, krajne pravicové strany, témy, kampaň

Key words

Kotleba, Ľudová strana Naše Slovensko, Slovakia, populism, radical right parties, issues, campaign

Obsah

Úvod.....	6
Teoretická časť	7
Témy krajnej pravice.....	7
Krajná pravica na Slovensku a ĽSNS.....	11
Metodológia	14
Operacionalizácia a výber vzorky.....	14
Analýza dát.....	17
Témy a jazyk volebného programu 2016	17
Hľadanie nepriateľa.....	18
Národ na prvom mieste.....	20
Textové zdroje	21
My verzus oni, nepriatelia v štáte a národe	21
My verzus oni, skupiny mimo národ	23
Apel na tradície	25
Predvolebné diskusie	25
Predvolebné stretnutia s občanmi.....	32
Zhrnutie	37
Záver	39
Zoznam zdrojov	41
Prílohy	50

Počet znakov: 85592

Úvod

Voľby do Národnej rady Slovenskej republiky v roku 2016 mali byť v mnohom prelomové. Nečudo, po štyroch rokoch vlády jednej strany bola veľká časť spoločnosti značne frustrovaná. Neustále korupčné škandály, rodinkárstvo, zdevastované súdnictvo, školstvo a zdravotníctvo boli predpokladom, že ľuďom dôjde trpezlivosť. Opozícia sa snažila mobilizovať voličov a prieskumy naznačovali, že sa stranícka scéna môže značne obmeniť.

Tak sa aj stalo. Hoci vládnucci SMER obhájil víťazstvo, stratil možnosť samostatne zostaviť vládu. Do parlamentu sa prvýkrát v histórii nedostali KDH a SDKÚ, naopak nováčikmi sa stali Sieť a Sme rodina. Nič z toho však nebolo najväčším šokom. Do parlamentu sa dostala aj krajne pravicová strana Kotleba- Ľudová strana Naše Slovensko (ďalej ako ĽSNS), ktorej ešte dva týždne pred voľbami prognózy prisudzovali iba 1,5% (TVnoviny 2016a). Na slovenskej parlamentnej scéne sa tak objavil fenomén, s ktorým nikto nepočítal.

Bakalárska práca pojednáva o predvolebnej kampani strany Kotleba- Ľudová strana Naše Slovensko (v práci ďalej iba ako ĽSNS). Cieľom teoretickej časti je zodpovedať otázku *Akým témam sa venujú krajne pravicové strany?* Inými slovami je cieľom konceptualizovať témy (populistickej) krajnej pravice, do ktorej sa strana ráta či už rétorikou, históriou spojenou s extrémistickou Slovenskou Pospolitosťou a ďalšími. Predstavené však nebudú iba témy typické pre stranícku rodinu ako celok, ale aj určité odlišnosti charakteristické pre stredoeurópsku krajnú pravicu. Hoci stranu označujeme za krajne pravicovú, v práci sú použité aj ďalšie označenia, keďže *medzi najpoužívanejšie termíny, ktoré odborníci aplikujú na štúdium krajnej pravice, patria extrémna pravica, krajná pravica, pravicový extrémizmus, radikálna pravica, populistická radikálna pravica, rasistický extrémizmus, antiimigrantské strany, ultranacionalizmus, radikálny pravicový populizmus, ultrapravicový extrémizmus, či neofašizmus a neonacizmus.* (Kluknavska 2013b: 262). Ako vidno, *termín krajná pravica se používá pro souhrnné označení skupin, sahajících od ultrakonzervativního nacionalizmu přes pravicový populizmus až k neofašizmu a neonacizmu* (Kupka, Laryš, Smolík 2009: 25). Navyše v prácach autorov, ktorí sa zaoberajú regiónom strednej a východnej Európy, je najviac využívaným termínom pojem krajná pravica (Ondrejko, Smolík 2013: 130).

Vo výskumnej časti bude najskôr predstavený volebný program strany, v ktorom vyhladáme témy populistckej krajnej pravice a vďaka ktorému bude možné opätovne potvrdiť zaradenie strany práve do spomínanej straníckej rodiny.

V druhej časti výskumu sa pokúsím z dostupných materiálov- tlačových správ, záznamov z predvolebných stretnutí a článkov samotnej strany, zodpovedať nasledujúce otázky- *Akým témam sa strana venovala v predvolebnej kampani?* a *Ako strana tieto témy reflektovala?* Inými slovami priblížim nielen o čom strana v kampani hovorila, ale aj akú rétoriku pri tom používala.

Teoretická časť

Témy krajnej pravice

Súčasná európska krajná pravica je výsledok tzv. tretej vlny povojnového pravicového extrémizmu v 80. rokoch minulého storočia, ktorá rasistické a xenofóbne prejavy predchádzajúcich vln dopĺňa o populizmus (Mudde 2000, Kluknavská 2014). Dôvodom úspechu týchto strán bolo zvyšujúce sa nepriateľstvo voči imigrantom (najmä z krajín tretieho sveta) vo väčšine západnej Európy, v ktorých päť percent populácie týchto krajín považovalo imigrantov za najväčší problém (Betz 1993). Tretia vlna sa stala najúspešnejšou z dôvodu etablovania sa do politického života nielen vo Francúzsku (Front National), Belgicku (Vlaams Blok) alebo Taliansku (Alleanza Nazionale) (Mudde 2000), ale je voličsky úspešná skoro v polovici západoeurópskych krajín (Mudde 2014, por. Betz 2004: 1). Význam tretej vlny je zjavný aj z počtu štúdií, ktoré sa jej venujú (Mudde 2000).

Avšak väčšina štúdií sa venuje prostrediu západnej Európy. Podľa niektorých autorov (napr. Pirro 2015) majú západoeurópske populistcké krajne pravicové strany špecifický kontext vzniku a pôsobenia, a tak nemôžu byť prevádzané do stredo, respektíve východoeurópskeho prostredia.

Nájsť jednu definíciu krajnej pravice je komplikované. Mudde (2000) hovorí, že v literatúre je aspoň raz spomenutých 85 rôznych definičných znakov, z ktorých len päť je aspoň u polovice autorov- nacionalizmus, rasizmus, xenofóbia, antidemokracia a silný štát. Mnohé súčasné definície radikálnej pravice ju popisujú ako kombináciu anti- elitizmu, populistckého štýlu a rétoriky, cieľom ktorej je mobilizovať „ľud“ proti „súčasnému systému, „štátu“, pričom

často pridávajú nacionalistické alebo xenofóbne posolstvá a hovoria o kríze, či už skutočnej alebo imaginárnej (Minkenberg 2013) .

Betz (2004) za hlavné charakteristiky populistických krajne pravicových strán považuje nepriateľský postoj voči cudzincom, opozíciu voči migrácií a multikulturalizmu. Neváhajú pritom prijímať nové témy, keď vidia, že mobilizujú voličov. Na druhú stranu sú „ich“ témy často „kradnuté“ zavedenými stranami. Obhajujú zachovanie vlastného jazyka, kultúry a bezpečnosti. Dôležitý je charizmatiký líder, centralizovaná a hierarchická štruktúra a štýl politickej mobilizácie zameranej na vyvolanie úzkosti, predsudkov a rozhorčenia.

Mudde (2007) popisuje štyri základné znaky populistických krajne pravicových strán- nacionalizmus, nativizmus, autoritárstvo a populizmus. Pirro (2015) k posledným trom dopĺňa klerikánstvo a otázku etnických menšín. Myšlienkou nacionalizmu je spojenie štátu a národa v jedno, vytvorenie monokultúrnej, homogénnej spoločnosti (či už separatizmom, asimiláciou, vyhostením alebo až genocídou) (Mudde 2007). Nacionalizmu ďalej žiada *internú homogenitu (národ bez cudzích elementov) a externú separáciu (odlíšenie od okolitých národov a ochrana pred vonkajším vplyvom)*. (Mikuš et al. 2016: 50) Nativizmus chápe ako ideológiu, poľa ktorej by štát mal byť obývaný iba členmi pôvodnej¹, prirodzenej skupiny a neprirodzené elementy (osoby a myšlienky) sú hrozbou pre homogénny národ- štát (Mudde 2007). Ľud teda chápe ako *ethnos rather than as demos*. (Minkenberg 2013: 7) V strednej a východnej Európe, ovplyvnenej komunistickou minulosťou, sa tento nativizmus delí na návrat k Európe a návrat k histórii (Pirro 2015). Autoritárstvo chápe ako striktnu usporiadanú spoločnosť, ako vieru v to, že authority by mali byť rešpektované a krajne pravicové strany sú náchylné kontrolovať správanie skrz tresty. Kritici sú vnímaní ako rozvracači a ničitelia motivovaní nečestnými cieľmi. Populizmus je podľa neho ideologický prvok, nie politický štýl; spoločnosť sa delí na slušných ľudí a skorumpované elity, uctieva *heartland* (Mudde 2007: 23) a nič, ani ľudské práva, ani ústavné záruky nie sú dôležitejšie ako všeobecná vôľa (Ibidem). Tieto strany o sebe tvrdia, že sú nekompromisnými obrancami práv a záujmov bežných ľudí . Betz navyše populizmus popisuje ako výlučný² (Betz 2004). Populistický štýl vyjadrovania sa vyznačuje *ordinariness (...) straightforwardness, simplicity*

¹ v origináli autor hovorí o native, čo budem prekladať ako pôvodní obyvatelia (napriek konotáciám napríklad s Indiánmi)

² exclusionary populism

and clarity (...) man in the street communication styles; (...) use simple and strong language.
(Bos, van der brug, de Vreese 2011)

Kľúčovou témou je pritom rozdelenie my- oni, keďže na vytvorenie natívnej identity je potrebný nepriateľ. Tento nepriateľ je schmittovsky démonizovaný. Nepriateľ pritom môže byť:

1, **vnútri národa a štátu**, ktorými sú elity (Mudde 2007), ktoré treba zdiskreditovať (Betz 2004), ktoré vo východoeurópskom priestore obviňujú z podpory menšín a cudzincov na úkor pôvodných obyvateľov. Ďalej sú to médiá ako nástroj vládnučich strán a skupiny ako homosexuáli, feministky, drogoví dileri a v našom priestore prozápadne orientovaní ľudia (Mudde 2007).

2, **mimo národa v štáte**, typicky etnické menšiny, imigranti, moslimovia, neurópania, ktorí sú obviňovaní, že nie sú skutočnými utečencami, ale ekonomickými migrantmi. Na východe je cieľom vždy druhá najväčšia časť populácie (Mudde 2007). Práve *populist radical right parties in Bulgaria, Hungary, and Slovakia present themselves as the most competent actors to handle the problem of ethnic minorities* (Pirro 2015:103). Imigranti sú cieľom, pretože hoci krajne pravicové strany majú podporu zo všetkých častí spoločnosti, ich jadro pochádza zo slabších sociálnych skupín, ktoré sa nimi cítia ohrození (Spáč, Voda 2014).

3, **mimo štát a v národe**, umelci, intelektuáli, politici a obyvatelia, ktorí emigrovali. Sú označovaní ako zradcovia, oportunisti a zbabelci.

4, **mimo národ a štát**, klasicky organizácie vedené Spojenými štátmi (Európska únia, NATO, WTU).

Ďalšími nepriateľmi sú Židia ako pôvodcovia celosvetových spiknutí, moslimovia a Rómovia (Mudde 2007). Zatiaľ čo v severnej Európe sú cieľom moslimovia, hlavným terčom v strednej a východnej Európe sú to práve Rómovia (Stratfor Analysis 2013), prípadne susedné krajiny (Minkenberg 2013). Rómovia sú tu považovaní za hlavnú hrozbu verejnej bezpečnosti, sú obviňovaní z určitých trestných činov a využívania sociálnych podpor (Pirro 2015), ktoré by však podľa týchto strán mali byť využívané iba tými, ktorí do nich prispievajú (Betz 2004). Negatívne je vnímaný ich odlišný životný štýl a kultúra, ktoré majorita vníma ako nezáujem podriaďiť sa ich normám (Spáč, Voda 2015). Všetky krajne pravicové strany chcú relokovať

policajné sily k osadám. Celkovo je téma menšín v tomto regióne pred čímkoľvek iným (Pirro 2015). Neznášanlivosť voči moslimom a Rómom vyplýva z tzv. loser hypothesis, podľa ktorej skupiny v spoločnosti v nestabilnej situácii hľadajú niekoho, koho by za svoj stav mohli obviňovať. Nižšie vrstvy ich zas vnímajú ako konkurenciu, s ktorou musia bojovať o horšie platené miesta alebo obmedzené zdroje sociálnej podpory. To zas vedie ku xenofóbií, ktorú krajne pravicové strany cielene podporujú (Spáč, Voda 2015). Do popredia sa dostáva aj tzv. nový rasizmus, ktorý *netrvá na nadradenosti národov, ale na ich nekompatibilite (každý národ resp. rasa má právo sa rozvíjať, ale vo vlastných národných – štátnych hraniciach). Hlavným prvkom sa stáva „prirodzená a trvalá odlišnosť medzi skupinami obyvateľov“*. (Mikuš et al. 2013:49)

Ekonomika je v programe týchto strán druhoradá, väčšinou je prítomná na zdôraznenie toho, ako by zaviedli základné ideologické body alebo na rozšírenie elektorátu (Mudde 2007), prípadne na kritizovanie elít, ktoré bránia ekonomickému pokroku. Nepriateľom je teda byrokratický, centralizovaný štát (Betz 1993). Ekonomika je pritom natívna (na prvom mieste pôvodní), prítomný je protekcionizmus (ekonomika by mala byť v rukách členov a teda pod striktnou kontrolou štátu), medzinárodný voľný trh by mal byť podozrivý. Na východe je krajná pravica viac protekcionistická, viac antiliberálna, kvôli skúsenostiam s komunizmom je skeptická voči privatizácií a extrémnejšia v ochrane národnej ekonomiky voči zahraničnej ekonomickej dominancii. Kládne dôraz na malé podnikanie a poľnohospodárstvo. Sú proti ekonomickej globalizácii, pretože cudzinci ovplyvňujú národnú ekonomiku a je ovládaná Židmi. V sociálnych otázkach je prítomný šovinizmus, solidarita áno, ale len pre pôvodných. Presadzujú nulovú toleranciu kriminality, chcú viac policajtov, s lepším vybavením a širšími právomocami, tvrdšie tresty, nezávislosť súdnictva (o ktorom tvrdia, že je pod politickým vplyvom), chcú rozšíriť väzenský systém a právo na sebaobranu, ako aj právo držať zbrane. Odmietajú amerikanizáciu (kultúrnu globalizáciu). Tradičné a náboženské hodnoty nie sú tradičné pre celú stranícku rodinu, ale sú základom pre niektoré strany (Mudde 2007), najmä v postkomunistických krajinách (Burg 2016). Krajne pravicové strany sú bežne označované ako euroskeptické alebo zaujímajú *Euroreject position* (Pirro 2015: 104). Hoci pesimizmus voči Únii môže byť stratégia vedúca k zisku hlasov (Ibidem), krajne pravicové strany ju odmietajú najmä kvôli pocitu straty suverenity a nezávislosti, ako aj spôsob, ktorým Židia skrz Spojené štáty ovládajú Európu. Krajne pravicové strany sa definujú ako protikorupčné

(keďže korupcia je valenčnou témou, pretože je negatívne vnímaná voličmi) a proti establishmentu (Pirro 2015).

Vo vzťahu k strednej a východnej Európe delí Pirro (2015) témy na predkomunistické (klerikánstvo a iredentizmus) a podstatne dôležitejšie postkomunistické, ktorými sú sociálna a národná ekonomika, etnické menšiny, korupcia, Európska únia. Predkomunistické sa zhodujú s ultranacionalistickou a fašistickou minulosťou, za ktorou cítia nostalgiu (Minkenberg 2013) (napríklad Slovenský štát,), tj. prepojenie štátu a cirkvi. Treťou skupinou sú komunistické témy, kde radí štátny protekcionizmus a ľavicové ekonomické idey (v zmysle štátu, ktorý by mal vlastniť podniky) (Pirro 2015).

Krajná pravica na Slovensku a ĽSNS

Krajná pravica na Slovensku ma dlhú tradíciu, spájanú najmä so Slovenskou národnou stranou (SNS). Tá je nielen jednou z najstarších populistických krajne pravicových strán v strednej a východnej Európe, ale donedávna bola jedinou populistickou krajne pravicovou stranou v parlamente (Pirro 2015). Krajná pravica na Slovensku však nie je homogénna. Hoci sa jednotlivé hnutia odlišujú v programe a ideológií, všetky *vychádzajú z radikálneho nacionalizmu, ktorý na Slovensku často prechádza do rasizmu zameraného najmä na rómsku časť obyvateľstva a obhajobu Slovenského štátu.* (Kluknavská 2012) Avšak tieto hnutia sa od seba nielen líšia, ale sa aj od seba dištancujú. ĽSNS odmieta spoluprácu s SNS, ktorých *označuje za falošných nacionalistov.* (Ibidem: 2) Nepriateľský vzťah je prekvapujúco aj s hnutím, z ktorého vznikla. Slovenská pospolitosť (extrémistická pravica, kde predtým Kotleba pôsobil) Kotlebovi odobrala čestné členstvo a zrušila spoluprácu, pretože mu vyčítajú prekazenie spojenia všetkých nacionalistických hnutí na Slovensku v jednu stranu (práve vytvorením ĽSNS), spreneverenie prostriedkov Pospolitosti a „zradu“ nacionalistických myšlienok. Predsedovi strany ďalej vyčítajú, že sa stal bežným politikom, ktorý chce zabezpečiť len svoju rodinu a blízkych dosádzaním do funkcií v Banskobystrickom kraji (Denník Politika 2016).

Jedným z hlavných atribútov krajnej pravice na Slovensku je vyhrotený nacionalizmus (hypernacionalizmus). Ten sa formoval nielen za vlády Habsburgovcov, ale aj počas medzivojnovnej doby, kedy sa Slováci cítili chudobnými príbuznými v krajine, ktorú ekonomicky a kultúrne ovládali Česi, českou správou, ktorá bola na Slovensku tvorená

vyslaním 120 tisícov úradníkov a udržaním maďarskej, poľskej, nemeckej a ukrajinskej menšiny v hraniciach štátu (Kupka, Laryš, Smolík 2009)

Ľudová strana- Naše Slovensko bola na Slovensku relatívne známa už dlhšie, najmä vďaka organizovaniu protirómskych protestov. Do centra pozornosti médií a politikov sa však dostala v roku 2013, keď predseda strany Marian Kotleba vyhral v druhom kole krajských volieb v Banskej Bystrici proti kandidátovi vládnej strany SMER a vtedajšiemu županovi Vladimírovi Maňkovi (Kluknavská, Smolík 2016).

Hoci sa jednalo o prvý výrazný úspech nielen Mariana Kotlebu, ale strany ako takej, zďaleka to neboli prvé voľby, v ktorých kandidovali. ĽSNS vznikla už v roku 2009, keď po zásahu policajtov na demonštrácií v Šarišských Michaľanoch Marian Kotleba oznámil jej založenie. *Slovenská pospolitosť sa dohodla s Marianom Kotlebom, že nová politická strana bude politickým nástrojom SP na presadzovanie jej myšlienok a zásad na politickom poli. Taktiež nová politická strana mala umožniť aj ostatným slovenským nacionalistom zapojiť sa do politického boja. Na septembrovom stretnutí v Piešťanoch sa HV SP a Marian Kotleba dohodli, že pre krátkosť času vznikne nová politická strana premenovaním už zaregistrovanej politickej strany (Strana priateľov vína), ktorú sa SP podarilo získať. Strana bola premenovaná na ĽSNS, boli vytvorené nové stanovky a symboly strany, ktorých tvorcami boli členovia SP.* (Denník politika 2016) Strana bola založená na národných a kresťanských tradíciách s cieľom obnoviť národný charakter Slovenskej republiky a princípoch priamej demokracie a absolútnej slobody myslenia (Struhár 2016). ĽSNS tak mala príležitosť kandidovať v troch parlamentných voľbách, 2010, 2012 a 2016.

Hlavnými témami volieb 2010 aj 2012 boli rómska menšina a etablované politické strany. Strana tvrdí, že sa zaujíma o slušných ľudí a bude bojovať proti „agresívnym parazitom, zlodejom vo vláde a zapredancom v parlamente“ (Ondrejko, Smolík 2013). U Rómov strana kritizovala ich „zvyšovanie pred slušnými ľuďmi“ a kriminalitu (najmä z krádeží, znásilnení a vražd) (Kluknavská 2013b). Do nôt zahrala strane aj náhoda, keď v deň volieb v roku 2012 rómske deti nechtiac podpálili hrad Krásna Hôrka. Túto udalosť dokázal Kotleba akcentovať aj vo svojej kampani v krajských voľbách v roku 2013 (Kluknavská 2015). ĽSNS dokázala mobilizovať voličov v oblastiach, kde vzťahy medzi majoritou a rómskou minoritou boli vnímané ako problematické. Výhodu získavali nielen vďaka negatívnemu postoj

k Rómom v spoločnosti, ale aj vďaka neschopnosti SNS s touto témou pracovať (Kluknavská, Smolík 2016). Ďalšou výhodou zdôrazňovania tejto témy bola reakcia médií, ktorá dostávala stranu do povedomia voličov (Struhár 2016). Politici boli kritizovaní najmä za to, že neriešia rómsku otázku, ale aj za korupciu. *Svet vysokej politiky považuje za zločineckú profesiu*, (Nemcovská 2015: 60) a strany slúžia Novému svetovému poriadku (Nemcovská 2015). Kotleba SMER označoval ako arogantných fešákov, SNS považoval za zapredancov, ktorí rozkrádajú republiku a ničia slovenskú samostatnosť, HZDS obviňoval z obchodovania s rómskymi hlasmi a SDKÚ z ožobročovania práv zamestnancov. Časté bolo rozdeľovanie spoločnosti na my a oni (Kluknavska 2013b), prítomný bol exkluzionizmus, pričom sa strana stavia explicitne do protikladu voči systému (Nemcovská 2015). Strana sa stavala do pozície ochrancu národa, ktorý prinesie obyčajným ľuďom zmenu k lepšiemu. Obyčajnými ľuďmi označovala tých, ktorí chodia do práce každý deň, platia dane, vedú normálny život a žijú od výplaty k výplate (Kluknavská 2014).

V ekonomickej a sociálnej oblasti strana hlásala navrátenie majetku do rúk štátu, pri prácach financovaných z verejných financií by pred súkromnými firmami, ktoré umelo zvyšujú cenu, mali dostať prednosť nezamestnaní. Chceli znížiť vek odchodu do dôchodku a ústavným zákonom chceli zabrániť jeho zvyšovaniu, odmietali zvyšovanie daní a žiadali vyrovnaný rozpočet.

Strana sa stavala do opozície proti Európskej únii, ktorá obmedzuje zvrchovanosť a suverenitu štátu a tí, ktorí ju podporujú, idú proti vlastnému národu (Kluknavska 2013b). Odmietala euroval a Úniu považovala za koniec tradičnej Európy (Ondrejkovič, Smolík 2013). Vo voľbách do VÚC (Vyššieho územného celku) v roku 2013 označil Kotleba eurofondy za zbytočné (Mikuš et al. 2013). NATO označovala za teroristickú organizáciu. Sociálna politika by mala byť postavená na *odstránení zvýhodňovania „príživníkov“*. (Kluknavska 2013b: 270) Celkovo strana viac kritizovala, než predkladala spôsoby riešenia problémov. Keď ich už predložila, tak len heslovite (Ibidem). Novinárov *označovala za mediálne prostitútky*. (Ondrejkovič, Smolík 2013: 135) Celkovo tri najčastejšie témy podľa Kluknavskej (2014b) sú rómske ohrozenie, zneužitie politickej sily a strata nezávislosti; inými slovami za najväčšiu hrozbu považujú Rómov, za nimi vládu a nakoniec zahraničné organizácie ako NATO a Európska únia, pričom sa strana viac zameriava na Európsku úniu (Ibidem).

Do pozadia sa ale postupne (v rétorickej rovine) dostáva odvolávanie sa na Slovenský štát, absentuje odkazovanie na stavovské zriadenie. Predstavitelia strany prestali nosiť uniformy Slovenskej Pospolitosti. Chýba aj väzba na klérofašizmus, tj. spojenie duchovných s fašistickým hnutím, keďže kňazi sa ani v Slovenskej Pospolitosti, ani v ĽSNS príliš neangažovali. Blízkosť k cirkvi je ale možné vidieť vďaka účasti na púťach alebo pochodoch za život, ako aj odkazovanie na kresťanskú morálku a tradície (Nemcovská 2015).

Metodológia

Operacionalizácia a výber vzorky

Hlavným cieľom výskumnej časti je zodpovedať otázku *Akým témam sa strana venovala v predvolebnej kampani?* Na jej zodpovedanie bude v stručnosti predstavený volebný program strany a pozornosť bude zameraná na jazykové prostriedky v ňom obsiahnuté. Tieto jazykové prostriedky budú spájané s témami klasickými pre populistickú krajnú pravicu, najmä podľa Muddeovej definície. Následne sa pokúsim zodpovedať otázku *Ako strana reflektovala tieto témy v predvolebnej kampani?* Reflektovaním tém sa v tomto prípade myslia používané slovné spojenia, prípadne samotné slová, ktoré na ňu odkazujú. Relatívne rozšírená je myšlienka, že témami strany boli migranti, menšiny a antagonický postoj voči členstvu v Európskej únii a NATO. Práca má na základe analýzy vyjadrení (nielen) v médiách potvrdiť alebo vyvrátiť tento predpoklad.

Podľa zákona *platí, že volebná kampaň začína dňom uverejnenia rozhodnutia o vyhlásení volieb v Zbierke zákonov SR a končí 48 hodín pred dňom konania volieb* (Slovenskapolitika 2015). Hoci rozhodnutie o vyhlásení volieb do Národnej Rady Slovenskej republiky vyšlo už 12. novembra 2015 (Zakonypreludi 2015), svoju kandidatúru oznámila strana až 4. decembra 2015 (Naše Slovensko 2015g). Volebnou kampaňou sa tak v tomto prípade myslí obdobie od 4. decembra 2015 do 3. marca 2016.

Na zodpovedanie otázky *Ako strana reflektovala témy v predvolebnej kampani* bola vytvorená vzorka, tvorená tromi druhmi zdrojov. Sú to články dostupné na internete, záznamy z televíznych a rádiových vystúpení a na záver predvolebné stretnutia s občanmi.

Po elektronickej komunikácii s podpredsedom strany pre propagáciu Milanom Uhríkom som bol odkázaný na oficiálnu webovú stránku <http://www.naseslovensko.net/>, kde podľa jeho

slov bola propagovaná všetka činnosť, rovnako ako na facebookových profiloch strany, Mariana Kotlebu a Milana Uhríka. Na oficiálnej webovej stránke bola pozornosť venovaná samotným článkom. Keďže na facebookových profiloch boli zdieľané väčšinou odkazy na články z oficiálnej stránky, facebook zároveň slúžil ako ďalšia kontrola zdrojov. Okrem samotných článkov sa na týchto stránkach nachádzali rôzne obrázky a „posolstvá“, ktoré boli rovnako zahrnuté do analýzy³. Zaradené ďalej boli vyjadrenia pre Tlačovú agentúru Slovenskej republiky a rozhovor pre Hlavné správy.

Hlavným dôvodom uprednostnenia tohto postupu bol vzťah médií a strany. Už pred druhým kolom volieb do Vyššieho územného celku v Banskej Bystrici stáli médiá pred dilemou ako postupovať. Niektoré deklarovali nezáujem venovať Kotlebovi priestor, iné (SME) mu ho boli ochotné dať len v rámci diskusie (napr. O mediach 2013, The Slovak Spectator 2013). Keďže sa podľa prieskumov strana pohybovala hlboko pod percentom zvoliteľnosti, nebola pozývaná do všetkých diskusií, napríklad do Rádia Expres (O mediach 2016). Podľa MEMO (2016) dostala strana v období od 6.2. do 19.2. iba 36 sekúnd priestoru. Ako vidno, množstvo informácií by bolo tak nepatrné, že by sa nevyplatilo tieto médiá sledovať a vložené úsilie by nemohlo zodpovedať výsledkom (Schultz et al. 1998). Navyše, podľa SNSLP (2015) nie je niektoré strany a skupiny možné podrobiť efektívnemu monitoringu.

Práve preto sa hlavným zdrojom informácií stal internet. Zameraniu práve naň nahráva niekoľko faktov. Podľa voličov strany *bežné médiá o ňom informujú klamlivo až zavádzajúco* (SME 2016a). Podľa Bárdyho z portálu aktuality.sk Facebook poskytol Kotlebovým myšlienkam priestor porovnateľný s hlavným spravodajstvom v televízii. Filip Roháček, šéfredaktor regionálneho spravodajského portálu BOnline.sk tvrdí: *Názory, ktoré dlhodobo sledujem v regióne, ale aj parlamentné voľby ukázali, že proti určitému typu informácií v médiách je verejnosť imúnna. Niektoré politické či kultúrne autority sa pre časť ľudí stali málo hodnovernými,“ Aj Kotlebovi voliči už v minulosti tvrdili, že sa nerozhodujú podľa správ v médiách* (Sme 2016b). Dá sa teda predpokladať, že voliči strany budú skôr využívať a veriť informáciám od strany, než médiám.

Druhou skupinou sa stali záznamy z predvolebných televíznych debát a vystúpení. Ako už bolo spomínané, strana nedostávala priestor vo všetkých diskusiách. Do výberu tak boli

³ Počas písania tejto práce boli zablokované všetky spomenuté facebookové účty. Avšak dáta z nich budú aj tak zaradené do analýzy

zaradené vystúpenia v INTV, na Rádiu Slovensko⁴, v TA3, na Markíze, na Rádiu Frontinus, v Rádiu WOW a na STV1

Pretože najväčšia prezentácia strany prebiehala osobným kontaktom, to jest predvolebnými vystúpeniami a stretnutiami s voličmi, nemohli chýbať ani tieto. Hoci ich strana zorganizovala 35, do výberu bolo zaradených šesť, na ktorých vystúpil predseda strany Marian Kotleba. Jednalo sa o vystúpenia v Bratislave, Nitre, Žiline, Ružomberku, Levoči a vo Vranove nad Topľou. V prípade vystúpenia ďalších členov strany boli analyzované iba vystúpenia Mariana Kotlebu, keďže Kotleba je hlavnou „mediálnou“ tvárou strany. Keďže medzi jeden zo znakov krajne pravicových strán patrí prítomnosť silného, charizmatického lídra, nie je príliš podstatné to, čo si myslia nižšie postavení členovia, ale predseda. Navyše vďaka sústredeniu sa na jediného zástupcu, ktorý definuje stranu, sa vyhneme skresleniam spôsobeným extrémnymi pólmi.

Pri analýze facebookových a webových stránok boli skúmané jazykové prostriedky spájané s pravidelne sa opakujúcimi témami- kritika systému, to jest kritika Róberta Fica, vlády, „štandardných“ politických strán a s tým súvisiace sa vymedzovanie („my sme iní“), v ktorom dominovalo poukazovanie na výsledky odvedené v kraji a poukazovanie na totalitné praktiky vlády. Ďalšími témami boli zmanipulované prieskumy a ovládané médiá, Rómovia, Európska únia, NATO a Západ, migranti a tradičné hodnoty.

Keďže predvolebné diskusie boli väčšinou moderované, nemalo zmysel hľadať množstvo výskytu tém, pretože moderátori väčšinou prechádzali témy programu jeden po druhom. V tejto skupine tak bol dôraz kladený na výrazové prostriedky a na to, ako jednotlivé témy strana chápe.

Stretnutia s voličmi mali do veľkej miery repetitívny charakter s veľmi podobnou štruktúrou. Veľká časť argumentov bola opakovaná dokola na každej schôdzi. Keďže tu nemusel byť predseda strany „politicky korektný“ a mohol pomenovávať veci ako chcel, pozornosť bude zameraná práve na to, ako o rôznych témach komunikoval s občanmi. Z dôvodu rozsahu sa budem vyhýbať opakovaniu argumentov, ktoré boli spomenuté v predvolebných diskusiách.

⁴ Táto debata bola vysielaná aj na STV2, keďže však aj rádio aj STV patria pod RTVS, zaradená bola iba jedna.

Využívanou metódou sa stal kvalitatívny výskum. Keďže chceme pochopiť konkrétny príklad a konkrétneho aktéra, využijeme prípadovú štúdiu. Vďaka teoretickej časti vieme, aké sú témy krajnej pravice. Tie budú hľadané vo volebnom programe.

Po tomto kroku prejdeme k ostatným zdrojom. Program nám odhalí, ktoré sú konkrétne témy a jazykové prostriedky. Následne bude priblížené, ako o rôznych témach Kotleba a strana rozprávali. Témami sú pritom kategórie, ktoré sa zhodujú s jednotlivými bodmi volebného programu. Vieme tak, o čom bude pravdepodobne hovoriť, preto sa zameriame na to, AKO o tom hovorí a ako dané témy vo vystúpeniach ďalej rozvádza.

Analýza dát

Témy a jazyk volebného programu 2016

Do volieb v roku 2016 prišla ĽSNS s desať bodovým programom, ktorý v mnohom nadväzoval na predchádzajúce volebné programy a ktorý by sa dal zhrnúť nasledovne:

- 1, **Boj proti korupcií a snaha o funkčný štát.** Prostriedkom je zníženie počtu poslancov zo 150 na 100, zavedenie hmotnej a trestnej zodpovednosti politikov, ako aj návrat strategických podnikov do rúk štátu.
- 2, **Rómska otázka.** Kotlebovci chcú na jej vyriešenie zaviesť domobranu, zbúrať čierne stavby, rozšíriť právo držať a použiť zbraň, ako aj nastaviť vyššie tresty.
- 3, **Sociálna starostlivosť.** Súčasťou je zníženie dôchodkového veku na 60 rokov, práca pre všetkých a zvýšenie materskej dávky.
- 4, **Boj s imigráciou.**
- 5, V **zdravotníctve** chce strana zaviesť jednu zdravotnú poisťovňu, obnoviť bezplatnú zdravotnú starostlivosť a zrušiť sankcie za odmietnutie očkovania.
- 6, **Obnova potravinovej sebestačnosti Slovenska.** Opätovne sa hovorí o navrátení podnikov do rúk Slovákov, uprednostňovanie domácich podnikateľov, s čím súvisí zákaz skupovania pôdy cudzincami. Celkovým cieľom je obnova poľnohospodárstva.

7, V snahe **podporiť tradičné hodnoty** strana hlása zavedenie pravidiel na kontrolu súkromných médií, ktoré podľa nej šíria nemravnosť. Uprednostňované by mali byť kresťanské hodnoty. ďalšími spôsobmi by mali byť zákaz výherných automatov, odmietanie registrovaných partnerstiev, ako aj kontrola zahraničných mimovládnych organizácií.

8, V zahraničnej politike je cieľom **vystúpiť z NATO**, vyhlásiť neutralitu a obnoviť zbrojársky priemysel.

9, Rovnako strana **chce vystúpiť z Európskej únie**, zaviesť korunu a zmeniť orientáciu na západ na spoluprácu so všetkými krajinami.

10, **Ochrana životného prostredia** (Naše Slovensko 2016a).

V dokumente je možné nájsť väčšinu znakov, ktoré Mudde označuje za klasické témy populistickej krajnej pravice. Hoci sú výroky najčastejšie mierené na druhú najväčšiu skupinu obyvateľov, Rómovia sú až tretí (Úrad vlády Slovenskej republiky 2017). Avšak veľká časť rómskej menšiny sa pri sčítaní obyvateľstva neoznačovala ako Rómovia (Hlaváč 2016).

Hľadanie nepriateľa

V programe je treba upozorniť na niekoľko vecí. Hoci je všeobecne za hlavnú tému považovaná rómska otázka, v programe je až ako bod číslo dva. Keď sa však na túto tému pozrieme bližšie, zistíme, že prestupuje viacerými ďalšími bodmi. Rómovia sú spomínaní v prvom bode: *zlodeji z vlády si užívajú nevidaný luxus, a paraziti majú všetko zadarmo*, (Naše Slovensko 2014: 1) druhý bod je (ako už bolo spomínané) celý o rómskej otázke, kde nájdeme spojenia ako paraziti v osadách, cigánsky teror atď. (Ibidem). V sociálnej otázke sú nazývaní cigánskymi extrémistami, ktorí dostanú všetko zadarmo; za cigánskych zlodejov; za parazitov, ktorí neodpracovali ani deň; *prestaneme z našich daní živiť všetkých tých asociálnych parazitov*. (Ibidem 2) Zmienku „si zaslúžili“ aj pri imigrantskej otázke, kde sa uvádza *Akoby nestačilo to, že tu máme cigánsky problém, už sa na nás valia hordy moslimských imigrantov*. (Ibidem: 3) A nakoniec sa o Rómoch hovorí aj pri ochrane životného prostredia, v ktorej je cieľom uchrániť prírodu nielen pred ťažobnými spoločnosťami, *ale aj pred asociálmi, ktorí drancujú naše lesy a národné parky!* (Ibidem: 4)

Ako už bolo spomenuté, pre krajnú pravicu je typické delenie na my verzus oni a hľadanie nepriateľa. Inak to nie je ani u Ľudovej strany. Populizmus tu nájdeme pri delení na slušných

ľudí, proti ktorým nestoja iba Rómovia, ale aj rôzne skupiny, tak ako ich označuje aj Muddle (2007). Politické elity sú označované ako *zlodeji z vlády*, (Naše Slovensko 2014:1), ktorí *žijú na úkor národa*. (Ibidem). Politikov dávajú na jednu úroveň s „parazitmi“. Politici sú diskreditovaní za to, že neriešia rómsku otázku, pretože na pozemkoch tých, ktorí platia dane, žijú Rómovia. Vláda je obviňovaná z toho, že s jej súhlasom sem prichádzajú imigranti. Obviňovaní nie sú len politici, ale aj bezpečnostné zložky, keď novovzniknutá Domobrana má pomôcť vyriešiť to, čo polícia nezvládla. O vojakoch sa vyjadrujú ako o žoldnieroch. Nepolitické elity označujú napríklad pri bezohľadných majiteľoch ťažobných spoločností. Zároveň sa stavajú na stranu obyčajných ľudí, keď hovoria, že skoncuujú so zlodejstvom. Proti korupčným motívom je prítomný pri *zastavíme rozkrádanie štátu* (Ibidem:1). Proti systémovému vyjadreniu nájdeme pri menovaní tzv. štandardných politických strán, ktoré mali Slovensko zapredať. Vnútroštrými nepriateľmi sú ďalej médiá, obviňované z propagácie „zvrátenosti“ . Súkromné médiá chcú kontrolovať zavedením jasných pravidiel na monitorovanie obsahu ich vysielania. Názor na homosexuálov je prítomný vo vyjadrení *nedovolíme registrované partnerstvá a adopcie detí úchylmi*. (Ibidem: 3) Za manželstvo označujú iba zväzok muža a ženy. Ďalšími nepriateľmi sú lobistické a finančné skupiny.

Vonkajších nepriateľov je niekoľko a ich zoznam neprekvapí. NATO strana označuje za zločinecký pakt, zločineckú organizáciu, ktorá presadzuje mocenské záujmy USA a je spolupáchateľom amerických vojnových zločinov. Európsku úniu obviňujú z diktátu, že pripravila Slovensko o samostatnosť a suverenitu, ktorej nariadenie (označované tiež ako príkazy) sú nadradené nad zákony Slovenska. Zákony Európskej únie považuje za príčinu zániku stoviek slovenských firiem. Nepriateľom sú aj zahraničné mimovládne organizácie, ktorých činnosť treba prešetriť. Odmietaný je amerikanizmus, ktorého prejavom je bezbrehý liberalizmus a konzum, vytláčajúci tradičné kresťanské hodnoty. Veľký priestor ale pochopiteľne dostávajú imigranti, na ktorých používajú spojenia ako obsadenie Slovenska, Slovensko nie je Afrika, hordy moslimských migrantov, agresívni migranti, ktorým nesmieme dovoliť obťažovať slovenské ženy. Moslimov nazývajú hordami, ktoré sa na Slovensko valia, vytláčajú kresťanskú a európsku kultúru a nechcú sa prispôbiť slovenským zákonom a normám (Ibidem: 2). Konšpirácie, respektíve svet ovládaný Židmi, bankármi a podobne nájdeme pri výrokoch o odmietaní degenerovanej spoločnosti, ktorá sa ľahko ovláda tými, čo chcú vládnuť svetu (Ibidem: 3) alebo pri vyjadreniach o otroctve medzinárodných bankárov

Národ na prvom mieste

Nacionalizmus (ultranacionalizmus) je prítomný pri vyjadreniach *Otčinu si nedáme!* a *Obránime našu vlasť*, (Ibidem3), prípadne záväzok nezradiť národ ani Boha. Strana chce podporovať pôvodnú slovenskú tvorbu. Vytvorenie monokultúrnej spoločnosti je evidentné pri snahe o vyhodenie všetkých imigrantov.

Veľmi častý je nativizmus, respektíve natívna ekonomika. Prítomná je pri snahe o navrátenie majetku do rúk štátu. Migranti sú označovaní za záťaž pre pôvodných obyvateľov. Národu chcú vrátiť vodu, plyn, elektrinu a pôdu vlastnenú cudzincami. Prednosť by mali dostávať slovenskí podnikatelia pred zahraničnými, pretože vytvoria viac pracovných miest, lepšie podmienky a väčší zisk, ktorí nebude odvedený do zahraničia. Spolu so sociálnym šovinizmom je nativizmus zjavný pri kritike podpory cudzích, keď vlastní ľudia žijú v chudobe. Z rovnakého dôvodu odmietajú aj pomoc Rómom.

Protekciónizmus nájdeme pri snahe o zavedenie jednej štátnej zdravotnej poisťovne a jednej štátnej záchranej služby. Požadujú návrat strategických podnikov do rúk štátu. Ekonomickej globalizácii chcú zabrániť obnovením sebestačnosti Slovenska, kritizujú ju pri odpade (jedle), *ktorý nechce byť nikto na Západe, vnucujú obchodné reťazce práve nám.* (Ibidem 3). Podpora poľnohospodárstva sa venuje celý jeden bod. Podpora malého a stredného podnikania je viditeľná pri kritike zhoršujúcej sa situácie *zamestnancov, živnostníkov, aj malých a stredných podnikateľov.* (Ibidem: 1) Chcú odstrániť byrokraciu v podnikaní.

Prítomné je populistické rozdelenie my verzus oni, kde na jednej strane sú slušné rodiny a ľudia a na druhej zlodeji z vlády. Elity sú diskreditované napríklad obvinením *žijú na úkor národa* (Naše Slovensko 2014: 1), *štandardné politické strany (....) nás však úplne zapredali.* (Naše Slovensko 2014:2) Ako vidno, je prítomná výhrada, podľa ktorej elity uprednostňujú „cudzích“ pred vlastnými. Elitami a Rómami však zoznam nepriateľov nekončí. Pri imigrantoch je zároveň zdôraznený nativizmus, kedy hovorí o záťaži pre *pôvodných obyvateľov.* (Ibidem). Hrdosť na národ a zem nájdeme vo výrazoch ako: *otčina, najkrajšia krajina na svete, nádherné Slovensko.* Nativizmus v ekonomike, štátny protekciónizmus a sociálny šovinizmus je prítomný v *Kým naše deti si musia brať hypotéky, a my si aj napriek zdravotným odvodom musíme doplácať za lekára, imigranti majú všetko zadarmo.; nebudeme za žiadnych okolností živiť cudzincov*(Ibidem), *odstránime zvýhodňovanie*

zahraničných podnikateľov pred slovenskými.(Ibidem 3) Uprednostnenie Slovákov je ďalej viditeľné pri *zabráňime cudzincom skupovať slovenskú pôdu alebo vodu, elektrinu, plyn či pôdu, ktorú vlastní cudzinci, vrátime národu!* (Ibidem 3)

Veľmi častá je téma trestov. Strana chce zaviesť trestnú a hmotnú zodpovednosť politikov. Hrozba trestu by mala byť jasná každému zločincovi, proti ktorému nebudú váhať nasadiť okrem polície aj Domobranu. Tresty a väzenia majú byť sprísnené, aby odradzovali zločincov od protiprávneho jednania. Sprísnenie trestov by malo byť aj pri devastácií životného prostredia. Ničené by mali byť aj čierne stavby. Naopak by tresty mali byť znížené pri odmietnutí očkovania. Relokovanie policajných síl môžeme vidieť pri snahe o policajné cvičenia v rómskych osadách. Nechýba ani snaha o rozšírenie práv pri ochrane života a na držanie zbrane.

Textové zdroje

My verzus oni, nepriatelia v štáte a národe

Tak ako ďalšie zdroje, aj tie textové sú postavené na ukazovaní na nepriateľa. V Muddeovom ponímaní tu najčastejšie nájdeme nepriateľa v štáte a národe, to jest kritiku elít a médií.

Úhlavným nepriateľom je pochopiteľne SMER ako príklad elity a zavedeného systému, proti ktorému sa strana vymedzuje. Obviňujú ho zo zadlžovania, predražených projektov a korupcie a označujú ich za zradcov, ktorí sa na téme imigrantov iba priživujú (Hlavné správy 2015). Celý systém označujú za prehnutý a skorumpovaný a všetky strany za zlodejské (Ibidem). SMER chce údajne stranu umlčať a neváha na to použiť totalitné praktiky a zmýšľanie, *charakteristické pre dnešný „demokratický“ systém, ktorý vylučuje zo spoločnosti každého, kto nezapadá do rámca „politckej korektnosti.* (Naše Slovensko 2016g, Naše Slovensko 2016v) Na meno im nevedia prísť kvôli zvýhodňovaniu „tých druhých“, keďže *namiesto toho, aby sa vláda starala o slušných obyvateľov Slovenska, podporuje cudzincov a asociálnych parazitov* (Naše Slovensko 2016n) a tomu, že *v dôsledku vlastizradnej politiky vlády ktorá neslúži slovenským občanom, ale cudzím záujmom z Bruselu, žijú tisíce slušných bielych rodín na Slovensku v otrasnej biede.* (Naše Slovensko 2016l) Okrem toho jej vyčítajú, že za každú cenu chce poškodiť Banskobystrický kraj, aby ľudia trpeli za toho, koho si zvolili (Naše Slovensko 2016k).

Okrem vládnej strany je najväčší diel kritiky venovaný SNS, keďže sa jedná o ďalšiu národnú stranu, ktorá by teoreticky mohla stranu pripravovať o voličov. Je jej vyčítané, že *zavliekla Slovensko do NATO a EÚ (...) hlasovali za Lisabonskú zmluvu aj za prijatie eura, čím pošliapali a načisto zničili samostatnosť a suverenitu Slovenskej republiky a našu vlasť úplne podriadili bruselskému diktátu* (Hlavné správy 2015). Zdieľali aj video predsedu strany Andreja Danka z predvolebnej debaty, ktoré doplnili slovami *takto vyzerá potkan, keď sa krúti*. SNS má vo svojich radách zlodejov a mafiánov, KDĽH je stranou, ktorá s kresťanstvom nemá už nič spoločné (Naše Slovensko 2016e). Predsedu SME Rodina Borisa Kollára obviňujú, že za tradičnú rodinu bojuje len z obývačky (Príloha 2), pričom má 9 detí s 8 ženami, z toho jedno s černoškou z Angoly, jeho strana je umelo vytvorená a označujú ho za pro- americky orientovaného podnikateľa, ktorý bohatne vďaka systému a nazývajú ho Borisom Dollárom. Všetky strany sú rovnaké *a hlavným cieľom predvolebného divadla je dať ľuďom iluzórny pocit, že o niečom rozhodujú*. (Naše Slovensko 2016f)

Na druhej strane sú oni, ktorí oslobodili kraj z *dlhového otroctva medzinárodnej bankovej mafie (...) stopli kšefty, na ktorých sa mala nabaliť hŕstka vyvolených*, (Hlavné správy 2015) tí, ktorí bojujú proti korupcií a klientelizmu, nekradnú, hospodária efektívne a splácajú dlh (Naše Slovensko 2016t). Tvrdia, že sú jedinou skutočnou opozíciou, ktorej *sa tí zlodeji naozaj boja*, s ich zvolením začne *upratovanie, aké tu ešte nebolo!* Označujú sa ako nádej a strana, pre ktorú hlas *nie je hlasom pre luxusné jachty a bohaté recepcie v Bratislave a Košiciach. Je to hlas pre statočnú prácu, na ktorej bola vybudovaná európska a kresťanská civilizácia* (Naše Slovensko 2016e). Cieľom tak je obnoviť spravodlivosť, ako aj spraviť poriadok nielen s parazitmi v osadách, ale aj so zlodejmi v kravatách (Naše Slovensko 2016o), pretože *nespravodlivosť je v rôznych formách na dennom poriadku v našej slovenskej spoločnosti* (Naše Slovensko 2016p)

Strana odmietala prieskumy verejnej mienky *pretože ich robia agentúry, ktoré sami sledujú politické ciele*. Majú vytvárať dojem, že nepohodlné strany nemajú šancu dostať sa do parlamentu a verejnú mienku tak nemonitorujú, ale ju formujú. Skutočne necenzurované prieskumy sú tie na internete. Ako argument o ich manipulácií používa strana voľby do VÚC v roku 2013 (Hlavné správy 2015). To, že správne sú len tie prieskumy, ktoré potvrdzujú ich videnie sveta, tvrdia ostatne aj sami slovami *Prieskumy, ktoré nám nedávajú šancu, sú*

zmanipulované (Naše Slovensko 2016b). Prieskumy oficiálnych agentúr sú odtrhnuté od reality a skutočné čísla sú oveľa vyššie (TASR 2016a, príp. TVNoviny 2016).

Tieto prieskumy sú navyše uverejňované v médiách, ktoré sú vlastnené ľuďmi, *pre ktorých vstup ĽS Naše Slovensko do parlamentu znamená minimálne koniec ich kšeftom a pohodlnému životu.* (Hlavné správy 2016) Keďže strana nedostávala priestor vo veľkých médiách, bolo nutné vyvolať dojem, že sa im nedá veriť a pravdu nájdú v iných zdrojoch, to jest na miestach, kde dostanú priestor aj oni. Ľudia nemajú veriť správam *zo štátnych a korporátnych médií*, pretože nepublikujú nič, čo by mohlo poškodiť ich majiteľov alebo reálne zmeniť skorumpovaný systém. Nezávislosť médií je údajne len hraná, aby *oblbla ľudí s dojmom, že niekto politikov a finančníkov kontroluje* (Príloha 1). Svet ovládajú médiá, propaganda a mediálna manipulácia v prospech vlastníkov obrovských finančných zdrojov (Naše Slovensko 2016d). Zapredané médiá hlavného prúdu o strane šíria lži (Naše Slovensko 2016b), lživú propagandu (Naše Slovensko 2016c) a zamlčujú pravdu (Naše Slovensko 2016h). Za propagandu označujú napríklad Dobré správy (Naše Slovensko 2016k), ktorých cieľom je vymývanie mozgov. Je im vyčítané, že *neinformujú o skutočných náladách v národe*, priestor dostávajú iba vybraní politici a iba jediný názor (Naše Slovensko 2015d), sú agresívne, nenávistné a snažia sa zastrašovať (Naše Slovensko 2016r).

My verzus oni, skupiny mimo národ

Ďalším problémom sú Rómovia. Obviňujú ich z povalačstva (Naše Slovensko 2016e), nazývajú ich cigánskymi agresormi (Naše Slovensko 2016i), parazitujúcimi skupinami (Naše Slovensko 2016u) a ich zvolenie má byť koncom *živenia nepracujúcich a poflakujúcich sa asociálov*, (Naše Slovensko 2016e) pred ktorými treba chrániť slušných ľudí. *Neprejde mesiac, aby cigánski extrémisti niekde niekoho neznásilnili, neolúpili alebo nezabili.* (TASR 2016, TV Noviny 2016) Hovoria o obrovskej populačnej explózií *cigánskej zatiaľ ešte menšiny.* (Naše Slovensko 2016i) Odmietajú pozitívnu diskrimináciu, ktorú označujú za inštitucionalizovanú korupciu a ktorá vedie k totálnej rezignácii a plytvaniu peniazmi, ktoré potom chýbajú inde (Naše Slovensko 2016u). Rovnako odmietajú napríklad pomoc pri čistení rómskych osád, pretože *cigánski extrémisti si tento neporiadok za pár týždňov vytvorila znova.* (Naše Slovensko 2015e) Samozrejme pripomínali útok na dôchodcu v Zborove (Naše Slovensko 2016s), čím sa im podarilo zároveň skritizovať a vzbudiť vášne nielen voči Rómom, ale aj voči vláde.

Na EÚ strane vadí viacero vecí. Keďže väčšia pozornosť jej bola venovaná v stretnutiach, spomeniem tu iba niektoré. Odmietajú využívanie eurofondov nie na projekty pre slušných ľudí, ale *na také veci, ako sú projekty určené výlučne pre cigánsku menšinu či rôzne ďalšie nezmysly*, pretože projekty sú spolufinancované z verejných zdrojov (Hlavné správy 2015). Cieľom fondov je politika vydierania a prehĺbenie závislosti na EÚ. Z tohto dôvodu označujú EÚ za podvod (Naše Slovensko 216 b). Na druhú stranu sa eurofondov vzdať v súčasnosti nechcú (TASR 2015), aj keď sú spojené s obrovskou korupciou a predražovaním (Hlavné správy 2015) a preto sa ich treba v dlhodobom merítku vzdať. Z EÚ sa stala autoritárska inštitúcia, spôsobujúca úpadok hodnôt, princípov, dekadenciu v kultúre, narastajúci liberalizmus. Presadzuje *nezmyselné kvóty pre zastúpenie žien v dozorných radách firiem, presadzuje homosexuálny kurz, snaží sa bojovať proti rasizmu znevýhodňovaním bielych obyvateľov, atď. Lepšie ako tisíc slov vystihuje kultúrne a spoločenské smerovanie EÚ nasledujúci obrázok* (doplnené o obrázok Conchity Wurst) (Naše Slovensko 2015f).

Kritika NATO a Západu (ako dvoch vecí spojených s USA) je okrem bezpečnostných tém často spájaná aj s obhajobou tradičných slovenských hodnôt. Uhrík na svojom facebookovom účte tvrdil, že NATO rozpútalo všetky najväčšie vojenské konflikty za poslednú dobu. Najvýstižnejšie ilustruje názor na Západ obrázok zdieľaný Milanom Uhríkom (príloha 4). NATO ovládané USA v snahe o posilnenie svojich veľmocenských záujmov spolu so západnou „demokraciou“ stáli sa rozvrátením krajín Blízkeho východu a severnej Afriky (Naše Slovensko 2016q). USA označujú za *krajinu s vysokým stupňom multikultúry, nízkou úrovňou morálky, uvoľnenými mravmi a tak zhnitou kultúrou, kde je strieľanie v školách priam na dennom poriadku* a preto by za vzor slúžiť nemala (Naše Slovensko 2015c). Spojeniami ako *zneužívanie slova “láska” na propagáciu úchyliet a nedeľa a sviatky majú byť venované rodine a rozvoju ducha, nie práci, konzumu a honbe za majetkom* nenápadne odsúdili homosexuálov a skritizovali konzumný spôsob života (Naše Slovensko 2015a). Tvrdia, že Američania a západná civilizácia sa snažia Ježiška nahradiť Santa Clausom, ktorého strana označuje za *obézneho bradatého deduška so zoofilnými sklonmi k sobom*. (Naše Slovensko 2015c) Odmietajú *zvrátené pochody homosexuálnych úchylákov* a multikultúru považujú za utopistickú ideológiu s cieľom zmiešať všetky národy a rasy do jednej masy (Naše Slovensko 2016x). Západ sa Slovákov ďalej snaží nútiť *priať aj morálne zvrátenosti v podobe gender ideológie*. (Naše Slovensko 2016r)

Apel na tradície

Tradičné hodnoty boli spomínané vo viacerých konotáciách. Kotleba žiadal o podporu kostola, v ktorom sa ženil, citovaný bol Starý zákon (príloha 3), ĽSNS a najmä Kotleba boli označení ako zástupcovia pravdy a kresťanských hodnôt, proti ktorým sa spojili Smer, neziskové organizácie a pravica. Kotleba je *jediný skutočný kresťan*. (Naše Slovensko 2016e) ktorý *bez akéhokoľvek zaváhania postavil na najvyšší piedestál Boha a službu národu. Slovami Prestaňme sa hanbiť za Ježiša Krista, mnohým otvoril oči, ale aj mnohým zatvoril ústa*. (Naše Slovensko 2016p) Je dôležité upozorniť na štylizáciu Kotlebu do role nielen človeka, ktorý prináša zmenu a je schopní viesť, ale aj do role určitého duchovného vodcu. Vo viacerých článkoch si bolo možné povšimnúť jeho glorifikovanie, či už pri vyššie uvedenom, prípadne spojeniami ako *skromný človek, ktorý neznáša a nepotrebuje luxus, tento jediný skutočný kresťan a nacionalista, ktorého jedinou silou boli aj sú verní priaznivci a podporovatelia, neustále zastrašovaní mocou*, (Naše Slovensko 2016e) alebo na jeho obhajovaní primátorom Rimavskej Soboty (Naše Slovensko: 2016n).

Zdieľaný bol článok vyzdvihujúci katolícke a nacionalistické hodnoty u francúzskych hnutí, ktorými by sa mali Slováci inšpirovať (Naše Slovensko 2016m). Počas Vianoc nechýbal apel na kresťanské hodnoty, Desatoro označili ako základ prežitia spoločnosti (Naše Slovensko 2015a). Vyhlasujú, že sú za *dôslednú ochranu života od počatia po prirodzenú smrť*. (Naše Slovensko 2016d) Hlásajú síce zmenu, ale tá musí byť postavená na kresťanských hodnotách (Naše Slovensko 2015d).

Predvolebné diskusie

Víťazstvo v krajských voľbách v roku 2013 dalo Kotlebovi do rúk silný argument. Mohol zároveň seba stavať do role efektívnej zmeny a zároveň poukazovať na tradičné problémy Slovenska, ako napríklad korupcia alebo politické zasahovanie. Preto sa pravidelným argumentom stalo porovnanie hospodárenia za predchádzajúceho vedenia s tým súčasným a porovnanie šetrenia v Banskobystrickom kraji proti zadlžovaniu v Prešovskom, vedenom nominantom strany SMER. Tvrdil, že na rozdiel od tzv. štandardných politických strán, ktoré len sľubujú, oni majú výsledky (INTV 2016). *Zatiaľ čo ostatní rozprávajú, čo by spravili, my sme reálne niektoré veci spravili*. Vlastnú stranu označuje ako spravodlivý hlas ľudu. Vďaka ním má byť Národná rada znovu Národnou radou a nie Národnou zradou (Rádio Frontinus

2016). Riešením na problémy Slovenska je *stačí prestať kradnúť a verejné zdroje dať v prospech ľudí*. (Mojevideo 2016) Vychvaľovaný bol program Lopaty a krompáče, pomocou ktorého bolo zamestnaných 90 ľudí (INTV 2016), pričom štát nemusel dať ani Euro, stačilo len prestať kradnúť. Aj pri ňom si vyslúžila vláda kritiku, pretože namiesto podpory zmenila zákonník práce a programu musel skončiť. Vláda Kotlebovi údajne hádže polená pod nohy, kde sa dá, rovnako ako poslanecký klub SMER- KDH, ktorý blokuje všetky jeho dobré nariadenia (Markíza 2016). Upozorňoval na podané trestné oznámenia v súvislosti s hospodárením bývalého vedenia, ktoré bolo ukončené slovami skutok sa nestal alebo tí, čo kradli, nechceli kradnúť, hoci šlo evidentne o tunelovanie (INTV 2016). Kritizoval Úrad pre verejné obstarávanie, ktorý mu hrozil pokutou, že nakupoval na komoditnej burze. *Na Slovensku sú veci postavené úplne na hlavu, kúpíte niečo najlacnejšie, ušetríte stovky tisíc eur a reakciou vlády je hrozba pokutou a správnym konaním*. (Rádio Frontinus 2016) Preto sa chceli dostať do Národnej rady, pretože iba odtiaľ sa dajú mnohé veci ovplyvniť (Mojevideo 2016).

Vláde je vyčítaná rada vecí. Všetky vlády od 93 dostali Slovensko do postavenia odpovedajúceho kolónií, zvýšili štátny dlh (Radio Slovensko 2016) a samozrejme korupcia. *Ctčko, Bratislava sú len také maličké rybičky, ktoré prenikajú na verejnosť*. (Rádio Frontinus 2016) Je obviňovaná, že štát od ľudí peniaze *drancuje, berie*. (TA3 2016) Najčastejšie jej však je vyčítaný dvojité meter na vlastných a na cudzích. Opakovane porovnával ako tí, ktorí platia dane, odvody si musia za všetko doplácať a tí, ktorí nerobia nič, majú všetko zadarmo (Rádio Slovensko 2016). *Človek, ktorí celý život venoval práci pre štát dostane 1, 90, imigranti, ktorých sem vláda umiestnila, stoja mesačne 1500 eur (...)* To je z môjho pohľadu *totálna diskriminácia všetkých slušných pracujúcich ľudí*. (Rádio Frontinus 2016) Podnikatelia sú v stále zložitejšej situácii a na druhej strane privatizéri a zlodeji z vlády majú celú krajinu rozkradnutú (Rádio Slovensko 2016). *Kauza Váhostav ukázala, ako je to s vymožitelnosťou práva na Slovensku. Pre malé firmy, živnostníkov je to ilúzia (...) lebo naozaj iné je, keď sa o niečo na súdoch pokúšajú tí, ktorí si môžu dovoliť zaplatiť všetkých (...) a iné, keď sa pravdy chce dovolať obyčajný človek*. Požiadavka na nezávislosť súdnictva je zjavná pri tvrdení *o konkrétnom prípade nebude rozhodovať jeden alebo traja skorumpovaní sudcovia, ale verejnosť, ktorá zdravým sedliackym rozumom posúdi*. (Radio Frontinus 2016. Na príklade Krásnej Hôrky ukazoval, ako jeho ako majiteľa pozemkov policajti nechceli pustiť na jeho

pozemok, *ale chránia zlodějov ktorí ukradli pozemky (...) a štát namiesto toho aby chránil majiteľov chráni týchto zlodějov a parazitov.* (Rádio WOW 2016) Obviňuje vládu zo škrtania dotácií pre Banskobystrický kraj, pretože keďže nerobili kšefty s vládou, dostali najnižšie dotácie (Rádio Frontinus 2016). Očakáva, že keď ĽSNS budú stúpať preferencie, vláda spraví všetko preto, aby ich zastavila alebo zrušila (Ibidem).

Bez kritiky neostali ani ďalší politici. Keď v STV1 (Mojevideo 2016) predseda KDH Ján Figel' hovoril o zastavení vplyvu lobistických skupín, Kotleba reagoval príkladom z kraja, kde sa ho klub KDH pokúsil trikrát prinútiť podpísať nepriamu dotáciu pre finančnú skupinu. O predsedovi SDKÚ Pavlovi Frešovi povedal že *je mimo, má svoje propagandistické reči naučené.* (Rádio Slovensko 2016) Hoci by funkcia prezidenta podľa Kotlebových slov mala byť braná s úctou, nemôže súhlasiť s Kiskovým zhovievavým a proimigrantským postojom. Borisa Kollára považuje za účelový pokus pripraviť ĽSNS o hlasy alebo ako ďalšieho partnera vládnej strany, ktorý je navyše vďaka dotáciám od EÚ ich poskokom (Rádio Frontinus 2016). OĽANO kritizujú za to, že na billboardoch prezentovali ich myšlienky o tom, že peňazí je dosť, len treba prestať kradnúť (Adam Čarňanský 2016).

Médiá a prieskumy sú vďačnou témou. Vyčítané im bolo, že sa za dva roky nedostal do médií, *aby som odprezentoval svoje výsledky, nedostali sme priestor ako strana ani ja ako osoba.* (INTV 2016) Kritizoval, že nedostal priestor v živej diskusii, pretože keď to nebolo naživo, tak ju zostrihali proti nemu. *Vláda sa bojí konfrontácie, bojí sa toho, aby sa ľudia dozvedeli pravdu nielen na Rádiu Frontinus a niekedy v Slobodnom vysielachi, ale aj v štátnych médiách, ktoré majú úplne iné pokrytie.* (Rádio Frontinus 2016) Nabádal ľudí, aby sa nenechali klamať, ale volili podľa svojho srdca, pretože to, že nemajú šancu hovoril aj tzv. *štandardné politické strany pred druhým kolom župných volieb. (...) Všetky necenzúrované internetové prieskumy nás posielajú do parlamentu.* (Markíza 2016) *Netreba veriť prieskumom týchto zaplatených agentúr a netreba sa nechať oklamať.* Médiá šíria propagandu *ako je to všetko super, ako nám Únia pomáha, ako nás NATO chráni.* (Rádio Frontinus 2016) Keď mu bol predstretý výskum Iness, podľa ktorého prídavky na mnohopočetné rodiny stoja 0,3% z verejných zdrojov, odpovedal *neviem ako na to Iness prišla k týmto číslam, viete veľmi dobre, že tie zahraničné mimovládne organizácie majú veľmi rôzne metodiky podľa toho, či im vyhovuje vykresliť obraz tak alebo tak.* (Markíza 2016) Vadí mu, že na rozdiel do svojho predchodcu nedostal priestor hovoriť o výsledkoch, *pretože*

pravda kole oči poslancom zo SMERu. (Rádio Frontinus 2016). Tvrdí, že označenia rasista je nálepkou od médií, ktoré nechcú, aby sa jeho zdravé názory dostali medzi ľudí (Rádio WOW 2016).

V ekonomickej oblasti nájdeme radu typických myšlienok krajnej pravice. Chcú zaviesť 15% daň, ktorá ma byť len míľnikom na dosiahnutie 10% rovnej dane. *Pretože ako je napísané v Písme, keď to stačí Bohu, prečo by 10% nemalo stačiť štátu?* Sú proti zvyšovaniu daní, pretože ako si overili v kraji, peňazí je dosť, stačí s nimi len hospodárne narábať a zabrániť obrovskej marži pri verejných obstarávaní. Keď sa to zavedie, *tak tie peniaze jednoducho budú.* Chcú prešetriť privatizáciu, *pretože banda, veľmi úzka skupina ľudí si rozdelila národný majetok a my na to doplácame.* V prípade potreby neváhajú siahnuť aj k znárodneniu. (Rádio Slovensko 2016). Štát by mal investovať do vlastných podnikateľov, pretože daňové stimuly zahraničným investorom skončia ich odchodom po skončení výhodných období. *Keby sme zobrali stimuly, ktoré vláda dáva cudzincom a dali ich našim ľuďom, ten výsledok by sa jednoducho dostavil.* (Mojevideo 2016)

Poľnohospodárstvo je podľa neho v troskách, skutočný priemysel neexistuje. *Máme tu automobilky a na druhej strane si ľudia chodia kupovať do Tesca, do Billy poľské zemiaky, talianske jablká, írske mäso.* (Rádio Slovensko 2016) Na úkor automobiliek by malo byť poľnohospodárstvo podporované aj preto, lebo ľudia si viackrát ročne kupujú mlieko, maslo, chlieb, vajcia než Jaguár alebo Landrover.

V školstve chcú zrušiť normatívne financovanie a navrhujú financovať školy podľa potrieb trhu práce. Tvrdia, že štát to musí regulovať, pretože kopec ľudí po vyštudovaní si nenájde prácu alebo sa musí rekvalifikovať. Akreditácia vysokých škôl je otázkou známostí, korupcie a úplatkov (Rádio Slovensko 2016). Dôraz chce klásť na verejné vysoké školy a štátom vypracovanú koncepciu stredného vzdelávania. V pláne mal zaviesť verejného činiteľa pre učiteľov, *pretože čoraz viac sa učelia stretávajú s agresiou zo strany detí z asociálnych alebo zbohatlíckych rodín.* (Mojevideo 2016) Zároveň v školách chceli zaviesť povinné testy na drogy (Markíza 2016).

V zdravotníctve majú odvody slúžiť výlučne na zdravotnú starostlivosť, nie na pokrytie luxusného života manažérov, asistentiek, na limuzíny a výlety do zahraničia. Aj tu chcú zaviesť spravodlivosť, pretože tí, čo odvádzajú odvody si zaslúžia lepšiu starostlivosť ako tí,

ktorí neprispievajú. Zároveň chcú zrušiť *pokuty a šikanovanie rodičov*, ktorí odmetajú dať svoje dieťa očkovať (Rádio Slovensko 2016). Súkromné poisťovne majú byť iba doplnkové (Markíza 2016). Problém zdravotníctva považuje za osobný, pretože jeho otec zomrel na Kramároch, pretože nedostal liek za 8 eur so slovami, že by ho nemocnici poisťovňa nepreplatila (Rádio Frontinus 2016).

Veľmi obľúbeným bolo apelovanie na potrebu radikálnej zmeny. Tá je potrebná, pretože *kým tí istí kradnú a tí istí rozhodujú o zákonoch, nič sa nezmení* (INTV). Ľudia vidia, že už je na ňu čas (Rádio Slovensko 2016). Radikálna zmena je potrebná aj v zdravotníctve, ktoré musí slúžiť v prospech ľudí. Tvrdí, že *ak sa v týchto voľbách nepodarí presadiť radikálnu zmenu, pochybujem, že sa to podarí v tých ďalších, pretože za tie štyri roky bude ešte väčšie sledovanie ľudí, možno už čipovanie ľudí a tí, ktorí budú mať protiviládne, nepohodlné alebo proti Európskej únii smerujúce názory budú veľmi jasne umlčaní*. (Rádio Frontinus 2016)

Samozrejme, na prvom mieste musí byť slovenský národ. Pretože za čistú tragédiu považuje 750 miliónov odovzdaných do EÚ proti 28 tisícom, ktoré idú na mladé rodiny. *Peniaze vyzbierané na Slovensku musia slúžiť našim obyvateľom. Naši ľudia si nemôžu dovoliť byť, naši ľudia musia chodiť robiť otrokov v zahraničí. Slovensko musí slúžiť nám*. (INTV 2016) Viac peňazí musí ísť mladomanželom než kancelári ombudsmana, ktorý nemá žiadne výsledky (Rádio WOW). Toto chce otočiť bez ohľadu na názor zahraničia, EÚ a NATO. Nesúhlasí s uprednostňovaním záujmov zahraničia a cudzincov (Rádio Slovensko 2016). Opakovane porovnával, ako tí, ktorí platia dane, odvody, si musia za všetko doplácať a tí, ktorí nič nerobia, majú všetko zadarmo. Imigrantov nechcú prijímať, pretože *dnes máme čo robiť s vlastnými obyvateľmi. Kým sú na Slovensku bezdomovci, nemôžeme sa starať o cudzincov*. (Rádio Frontinus 2016) Častým príkladom bola štvorčlenná rodina, ktorá si hľadá prácu za hrubú mzdu 420 eur, za čo dostáva od štátu 47 eur mesačne. Proti tomu postavil príklad asociálnej rodiny s piatimi deťmi, kde otec je na aktívnych prácach a ktorá dostane 532 eur (Rádio Slovensko 2016). V inom príklade sa osem hodín opiera o lopatu (TA3 2016).

Nazývanie Slovákov otrokmi pritom nebolo ničím výnimočným. Tvrdil, že sme otrokmi na pôde našich predkov (Radio Slovensko 2016), ktorých z nás spravili vlády slúžiace zahraničným silám (INTV 2016). Slovensko často označuje za krajinu v postavení kolónie (Rádio Slovensko 2016). Tvrdil, že *keby pánboh tak rozhodol (...) vieme čo s týmto štátom*

spraviť, určite máme plán na 4, 8, 25 rokov. Tak, aby sme na zemi našich predkov prestali byť otrokmi a aby sme opäť mohli byť hrdí na naše krásne Slovensko (Rádio WOW 2016)

Obrovský priestor samozrejme dostali Rómovia. Spolu s elitami sú tými, ktorí sú označovaní za najväčší problém. Heslo *Cieľom je obnoviť poriadok a spravodlivosť, aby zákon začal platiť pre všetkých rovnako* je cílené nielen na Rómov, ale aj na bielych, na zbohatlíkov, privatizérov, zlodejov z vlády a aj slušných ľudí. *Neprejde mesiac, aby asociáli niekoho neokradli, neznásilnili, nedobili a nezabili. Cigán, ktorý znásilni bielu ženu je v base medzi svojimi hrdinom.* Neopomenul spomenúť ani dva nedávne prípady, kedy Rómovia prepadli a zabili dôchodcov (Rádio WOW 2016). Hovoril, že už rok predtým do tých dedín chodil a miestnych varoval a vyzýval, aby s tým niečo robili, lebo to zle dopadne (Rádio Frontinus 2016). Tvrdí, že systém je nastavený tak, že demotivuje Rómov pracovať a tí tak nemajú dôvod meniť svoje návyky. *To nie je sociálna politika, ale asociálna, ktorá vedie k tomu, že si slušné rodiny nedovolia mať deti a náš národ vymiera.* (Rádio WOW 2016) Preto sa bojí, že o pár rokov budeme vo vlastnom štáte menšinou (TA3 2016). Vyriešenie problémov v Krásnej Hôrke by považoval za ukážkové riešenie a pilotný projekt (Rádio WOW). Vadí mu, že z jeho peňazí musí jeho zubár ošetriť asociálneho parazita zadarmo (Rádio Frontinus 2016).

Za imigračnú krízu podľa Kotlebu môže USA a útočná politika NATO, ktorá stála za rozbombardovaním krajín. Imigrantov označuje za vonkajšieho nepriateľa, pred ktorým sú v ohrození všetky európske národy, ktoré sa musia zjednotiť a brániť svoje územie, keď chcú prežiť tento nájazd. Imigranti sú organizovaná záležitosť, ktorá hrozí, že nás prevalcuje. Zároveň hovorí o otvorenej invázii (INTV 2016). Imigranti sem nesmú byť vpustení, pretože ak sa sem raz dostanú, už sa ich nezbavíme a bude to znamenať zánik tradičného, kresťanského Slovenska. Politické strany obviňuje z divadla, pretože doma tvrdia, že imigrantov nechcú a v zahraničí hlasujú za povinné kvóty (Rádio Frontinus 2016). Varuje pred tým, že *obete našich predkov, ktorí bojovali pri Viedni, Moháči, Krupine, ktorí bránili našu zem a naše ženy, boli zbytočné.* (INTV 2016)

Mimovládne organizácie chce kontrolovať preto, lebo *veľmi dobre vieme, kto stál za pučom a zničením Ukrajiny a nedovolíme, aby sa niečo podobné odohralo aj na Slovensku.*

NATO samozrejme označuje za zločinecký pakt, prípadne teroristickú organizáciu. Jej prostredníctvom kritizuje aj SNS (keďže jej minister podpísal prihlášku na prístupové

rokovania), ktorú označuje za zradnú stranu, pretože žiadna skutočne národná strana by sa nevzdala svojej vojenskej suverenity. Samých seba označujú za jediné skutočne národné strany. Chce znovu vybudovať slovenskú armádu, ktorá je v súčasnosti tvorená len žoldnieri, ktorí by v prípade nebezpečenstva ako prví šli na PNku. Tvrdí, že servilná podriadenosť Američanom musí skončiť. Spolupráca so susedmi by bola výhodná, ale nemôžeme sa na ňu spoliehať (INTV 2016). Nemeckú kancelárku označuje za vinníka kultúrnej samovraždy Európy, ktorá sa pácha cez imigrantov a ktorá je nariadená z Bruselu a zo Spojených štátov.

Európsku úniu obviňuje z toho, že prechod na Euro bola likvidácia a okradnutie ľudí. Chce zrušiť článok 7, *ktorý z nás robí kolóniu, ktorý nám berie suverenitu*. Zákony Slovenska musia byť nad zákonmi EÚ (Mojevideo 2016). Bez slovenskej koruny nie je možné zavádzať ochranné programy pre slovenských podnikateľov a poľnohospodárov (INTV 2016). Zaplavením Európy imigrantmi EÚ sleduje zničenie národných štátov (TA3 2016). Preto treba z EÚ a NATO vypadnúť- čím skôr, tým lepšie (Rádio Slovensko 2016). Európske vlády slúžia v prvom rade americkej politike, chcú zničiť európsku identitu za každú cenu a to dvomi prostriedkami. Masovou imigráciou sa snaží rozbiť identitu krajín bývalého východného bloku, lebo *si tu strážime to svoje* a zmenou legislatívy *ktorá je jednoznačne namierená proti slušným ľuďom*. Ako príklad je uvedený protiteroristický balíček, ktorý nie je *nič iné, ako totálne zošrotovanie slobôd ľudí, totálna príprava na ďalšie sledovanie, prenasledovanie za iné názory (...)* Teraz máme rozbehnuté na absolútne inú totalitu v inej úrovni. (Rádio Frontinus 2016) Na druhej strane nemá nič proti eurofondom, kritizuje len ich využívanie, ktoré nie je až tak efektívne, ako sa prezentuje. *Povedal som viackrát, keby môžem zoberiem peniaze aj z Nemecka, Francúzska, Talianska, z celej Únie na Slovensko, veď prečo nie. Vadí mi ten mechanizmus (...)* a aká propaganda *nafúknutá je s tým spojená*. Okrem korupcie spojenej s eurofondami mu vadia aj mäkké projekty (školenia, agendy, analýzy), ktorých výsledky reálne nevidno (Rádio Frontinus 2016). Na eurofondoch mu vadí, že za odvedených 9 miliárd dostaneme 12, ale vzdáme sa suverenity, rovnako ako to, že ich nemôžeme použiť na čo chceme (TA3 2016). Kotlebovi sa ďalej nepáči, že na každé euro dávame 73 centov. Tých 73 centov dávajú všetci daňoví poplatníci, ale fondy dostanú len vybrané firmy, vybraní jednotlivci blízki vládnej strane. *Za 27 centov si zapredávame svoju vlasť, svoje deti, prácu svojich predkov, svoju kresťanskú tradíciu a vieru*. (Rádio Frontinus 2016)

To, aký ma vzťahu všetkému zahraničnému, je jasné aj z príhody v Rádiu WOW (2016). Moderátor zdôraznil, že celú hodinu hrali iba slovenské pesničky. Kotleba na to reagoval: *Ďakujem za vypočutie môjho želania, ale mne trhá uši, keď počujem všetky tie anglické pesničky, ktoré sa na nás valia. A to je jedna z vecí, ktorú chceme zmeniť, ešte viac slovenskej hudby do našich rádii.* Je potrebné budovať nové Slovensko, aby sa deti neboli nútené pozeráť na západné skazené vzory už odmalička. Vadí mu výuka angličtiny na školách, ktorá podľa jeho slov od druhej svetovej vojny nemá v Európe miesto a jej prostredníctvom sú manipulované zmysly a myslenie ľudí (Rádio Frontinus 2016). Tvrdí, že Slovensko je v rukách medzinárodných bankárov, svetových a európskych mocností, ktoré sa s nami hrajú ako mačka s myšou a z týchto rúk ho treba vytrhnúť (Markíza 2016). Nemecku, Británii a Francúzsku už niet pomoci, pretože multikultúrna skazenosť v týchto krajinách je tak vysoká, že sa mierovou cestou nedá zmeniť (Rádio Frontinus 2016).

Predvolebné stretnutia s občanmi

Nedostatok priestoru v televízií dokázala strana reflektovať aj v kampani. Okrem orientácie na sociálne siete pokračovala aj vo svojej politike priameho kontaktu s voličmi. Navyše „vdaka“ médiám našla strana aj svoje motto, ktorým ich mohla zároveň osočiť. Tvrdila, že tieto stretnutia organizuje preto, lebo chce povedať pravdu, ktorú sa ľudia nemajú šancu dozvedieť z médií (Newdimensionfilm 2016). Úplne niečo iné je pravda a niečo iné počuť v médiách (Peter Ovad 2016), pretože tí, ktorí robia zlé veci a tí, ktorí majú médiá, sú tí istí (Orol 2016). A ak už sa niečo o strane hovorí, tak len v negatívnom zmysle (Newdimensionfilm 2016). Keď už mal ísť do televízie, nezabudol to spomenúť, keď povedal, že dúfa, že *ten moderátor bude aspoň trochu normálny, pretože ten v Markíze...som sa musel veľmi držať. Viete veľmi dobre, že vzťah Markízy ku mne je veľmi vrúcny, rovnako ako aj môj k Markíze.* (Marťan z Kuchajdy 2016Y) Treba si preto povedať, ako sa veci naozaj majú (Lukáš Cucko 2016). Do kampane v médiách neinvestovali, pretože nechceli investovať *do tých, čo ich vždy zneužijú proti všetkému národnému, sociálnemu a kresťanskému.* O médiách je v nich hovorené zlé preto, lebo ich vlastnia tí istí, ktorým oni stopli kšefty a ktorí sú z toho nervózni a podráždení (Newdimensionfilm 2016). Keby oni hospodárili tak ako štát, všade by sa údajne písalo, že Kotlebu treba odvolať, prípadne odstrániť prostredníctvom SIS. Tvrdí, že štatistiky o priemernej mzde sa vyrábajú tak, ako sa vyrábajú volebné prieskumy a nedá sa im veriť (Peter Ovad 2016).

Najväčším nepriateľom sa znovu stala vláda, respektíve politické strany. Hoci im bola pravidelne a často vyčítaná korupcia (*len zintenzívnila to rozdávanie medzi svojich* (Newdimensionfilm 2016)), hlavnou premisou sa stal vzťah my, obyčajní slušní ľudia proti celému svetu. Tvrdí, že Slováci sú pre vládu občanmi štvrtej kategórie po privatizéroch a zlodejoch, imigrantoch a cigánoch. Slovensko podľa neho nie je samostatný štát, lebo dnes žijeme v kolónii ktorá uprednostňuje všetky cudzie záujmy. Za korunu si úzka skupina ľudí rozkradla celé Slovensko, *má svoj vlastný svet, kde sme my len čísla a čiarky, ktoré vyrábajú peniaze, ktoré oni môžu prežrať*. Tvrdia, že za chvíľu budú na Slovensku kasty ako v Indii a my budeme tou najnižšou. Občania sú dobrí iba na platenie daní a odvodov. Pýta sa, kde je vyzbieraných 22 miliárd z daní? A ide mu *srdce roztrhnúť* keď mladí odchádzajú do zahraničia (Lukáš Cucko 2016). Vláda nemá záujem budovať štát, ale prehlbovať koloniálne panstvo (Orol 2016). Obviňuje ju z toho, že jej prostredníctvom sme nielen kolóniou, ale aj zdrojom lacnej pracovnej sily a zdroj na rôzne pokusy. Vadí mu, že Slovensko nemá hranice, pretože keď Ficovi poslal list, aby ich chránil armádou, ten mu odpísal, že to musí schváliť EÚ (Newdimenisonfilm 2016). Štátnym dlhom nás vláda dostala do područia zahraničných bánk (Peter Ovad 2016). *Prídu cudzinci, nemyslím migrantov, ale ľudí z bankovej mafie*. (Adam Čarňanský 2016) Kritizovaný bol Havel, ktorého politikou začala likvidácia Slovenska, pretože robil všetko preto, aby zničil všetko čo na Slovenku fungovalo. *Všetko muselo zakapať, lebo tak si to želal on a jeho americkí priatelia*. (Orol 2016) Oproti tomu sú tu oni, ktorí nemajú ukradnuté peniaze, len ťažko zarobené peniaze, nie sú nikomu zaviazaní, nikto si ich nekúpil, nikto ich nevlastní. Nie sú privatizérmi, zlodejmi, ale obyčajnými ľuďmi, ktorí sa nemôžu pozeráť, kam Slovensko doslova SMERuje. Fico ho údajne nepozval na obed s ostatnými županmi, lebo *s nimi nebijem jednu partu a že by sa predom mnou nemohli rozprávať o kšeftoch, zlodejinách a plánoch na ďalšie rozkrádanie Slovenska*. (Newdimensionfilm 2016) Obviňuje ho z klamstiev, keď pred voľbami sľuboval len jednu zdravotnú poisťovňu, avšak finančné skupiny mu to zatrhli (Adam Čarňanský 2016).

Samozrejme, opäť je na prvom mieste preferovanie národa, lenže v týchto diskusiách je jeho vyzdvihovanie spojené s útokmi na ostatné skupiny a s tým, ako si oni žijú dobre za naše peniaze alebo ako oni dostanú všetko zadarmo a Slováci si musia všetko platiť. Evidentná je teda mobilizácia zameraná na vyvolanie predsudkov a rozhorčenia. Rómovia majú zadarmo odvoz do školy, jedlo, učebnice, zatiaľ čo keď to nebudú mať biele deti, dostanú známku

alebo sa im budú smiať. Bieli si nemôžu dovoliť rodinu a cigáni majú všetko zadarmo (Peter Ovad 2016). Opakovane zdôraznil, že sú proti asociálnym cigánom, pretože voči slušným nemajú nič, chcú robiť, len im treba pomôcť. Problémom je, že väčšina je asociálnych (Lukáš Cucko 2016). *Riešenie, skutočné riešenie, účinné, efektívne riešenie cigánskej otázky je jedným z bodov nášho programu, s ktorým máme skúsenosti, vedomosti a hlavne odvahu.* (Newdimensionfilm 2016) Práve vo Vranove, na východe Slovenska (kde sú s Rómami najväčšie problémy) hovoril o tejto téme najviac. Povedal, že preňho to je cigánska otázka, nie rómsky problém, lebo rómsky problém začal až po revolúcií. Riešením problému je neživíť ľudí, ktorí sú zvyknutí mať všetko zadarmo, prísť si na poštu pre dávky, k ničomu necítiť zodpovednosť a úctu. Keby chlap robil 12 a ženy 8 hodín, nemali by čas ani náladu na plodenie ďalších dvanástich detí. Táto situácia ale všetkým vyhovuje, lebo EÚ na Rómov stále posielala peniaze, ktoré pôjdu vždy do vreciek tých istých *ktorí nežijú vo Vranove alebo v Banskej Bystrici, (...) ale ktorí žijú v elitných sídlach obklopených vysokým plotom, chránených vlastnou ochrankou (...) ktorých netrápi, že tikajúca bomba zabíja ľudí.* Paraziti, ktorí sa nechcú prispôbiť normám, musia pochopiť, že zákon platí pre všetkých rovnako (Ibidem). Rovnako v ďalšom východoslovenskom meste, v Levoči, povedal *tu v Prešovskom kraji vám ani nemusím vraviť, ako nás vláda chce chrániť pred organizovanými zločineckými skupinami imigrantov, keď nevie spraviť poriadok ani s asociálnymi cigánmi.* (Adam Čarňanský 2016) Nie je jasné, na ktorú z oboch skupín bol mierený výrok *Čo ste spravili preto, aby háved' neznásilnila moju sestru?* (Marťan z Kuchajdy 2016Y)

Imigranti boli označovaní za tých, ktorí nič dobré pre Slovensko neurobia a oni by ich odtiaľto vyviezli. Pri porovnaní podpôr pre Slovákov a imigrantov boli imigranti označení za tých, ktorí znamenajú *starosti, problémy, znásilnenia našich žien, ukradnutie našej zeme.* (Orol 2016) Údajne nečakajú na nič iné, iba dokiaľ ich bude dosť, aby sa mohli správať tak, ako sa správajú v Nemecku, Francúzsku a Anglicku (Lukáš Cucko 2016). Kvôli nim boli zrekonštruované internáty v Gabčíkove, zatiaľ čo Slováci musia bývať v *zhnitých izbách, zatečených, splsnivetých.* (Ibidem) Pomaly, nenápadne vznikajú tábory po celom Slovensku. Chce zabrániť situácií v Nemecku a Británii, kde Pakistanci okupujú celé štvrte a mestá, vo Francúzsku je v Paríži 10% bielych ľudí (Peter Ovad 2016). Polícia si podľa neho nebude vedieť poradiť s tými, s ktorými si nevedeli poradiť celé štáty (Adam Čarňanský 2016).

O Európske únii tvrdí, že vstup do nej bol posledným klincom do slovenskej samostatnosti, pretože po vstupe sme sa stali energeticky a potravinovo nesebestační a namiesto vlastnej produkcie musíme nielenže dovážať, zatiaľ čo Slováci nemajú prácu, ale napríklad za energiu vyrobenú na Slovensku musíme platiť cudzincom. Národu bolo tvrdené, že si musí uťahovať opasky a nakoniec to skončilo tak, že *mnoho ľudí si namiesto opasku uviazalo mašľu*. (Lukáš Cucko 2016) Prijatie Eura označuje za krádež, pretože ekonómovia, ktorí neboli napojení na Brusel a na zradnú bratislavskú vládu hovorili o kurze 15 korún za euro, tí čo vedeli o tlakoch hovorili o prijateľnom kurze 20, avšak výsledok bol 30, 126, ktorý si fifty- fifty rozdelili zloději z Bruselu a zloději z Bratislavy (napr. Lukáš Cucko 2016), prípadne otrokári z Bruselu. Tak, ako oni okradli Slovákov, tak by im to Slováci mali vrátiť po zavedení koruny, kde za jednu korunu budú požadovať 30, 126 eur (Peter Ovad 2016). Euro označujú ako prašivé (Orol 2016). Brusel podľa jeho slov rozhoduje o tom, ako budú vyzeráť žiarovky, aké auto s akým motorom a akú farbu si môžeme kúpiť. Guvernér Národnej banky berie 7000 eur mesačne, ale nerozhoduje o ničom, pretože o financiách sa rozhoduje v Bruseli (Newdimensionfilm 2016)

Tak ako pred krajskými voľbami dokázala strana akcentovať podpálenie Krásnej Hôrky, v týchto voľbách dokázala premeniť vlastnú kritiku na tému⁵. Na stretnutiach púšťala záznam vystúpenia, na ktorom tancovali nahí tanečníci. Vďaka nemu mohol Kotleba apelovať na tradičné a kresťanské hodnoty. Odmietal za kultúru považovať nahé ženy plaziace po pódiu ako štetky a mužov chytajúcich sa kade tade medzi nohami (Peter Ovad 2016). Označoval to za chliev a úchylnosť (Adam Čarňanský 2016). Neopomenul ani kritiku vlád, ktoré od roku 1993 Slovensko tlačili do situácie, kedy sa toto považuje za normálne. Voličom SMERu a KDH odporučil, aby sa s nimi pochytili pomedzi nohy a potom ich volili, pretože by to žiadna normálna strana nedovolila (Marťan z Kuchajdy 2016). Tvrdil, že pred 20- 30 rokmi by za niečo podobné ľudia skončili v chládku. Označil to za dôsledok prozápadných, pseudohumanistických a pseudodemokratických téz, ku ktorým žiakov vedú vymetené učiteľky (Lukáš Cucko 2016). Považoval za hrozivý odkaz, že sa za normálne považujú dvaja chlapi, ktorí sa vláčia za ručičky a bozkávajú sa na ulici. *Koho by napadlo, že taká silná*

⁵ V období pred voľbami bolo Kotlebovi vyčítané, že potláča kultúru a snaží sa zaviesť cenzúru, pretože umeleckému súboru odmietol prideliť peniaze z krajského rozpočtu, za čo sa v mainstreamových médiách naňho zniesla vlna kritiky.

propaganda všetkého zvráteného, všetkého proti Bohu tu bude. Považuje za nutné sa voči takejto zvrátenosti spoločne postaviť, aby o 20 rokov tieto hodnoty učitelia neučili deti a vnukov (Newdimensionfilm 2016). Vadí mu, že po vstupe do EÚ *sme museli dať viacej práv rôznym úchylákom, menšinám a neviem komu všetkému.* (Lukáš Cucko 2016)

Na tradičnú strunu, kde je dôraz na rodinu, tradície a pocit, že je Kotleba rovnaký, ako jeho poslucháči, bolo hrané viackrát. Nielen pri opakovanom zdôrazňovaní zabezpečenia budúcnosti pre deti a vnukov, pred ktorými sa nechcú hanbiť, ktorých budúcnosť je na prvom mieste, pre ktorých treba zachovať krajinu, v akej sme vyrastali my, nie akú chcú páni z Bruselu a Washingtonu (Newdimensionfilm 2016) a obligátne porovnávaná nespravodlivosti činené bielym deťom a Rómom. Štát považuje za matku a pýta sa, ktorá matka by uprednostnila cudzie dieťa pred vlastným (Orol 2016) *Moja manželka je v siedmom mesiaci, keby uprednostní cudzie dieťa pred našim, tak by to bolo jej (?) posledné.* (Newdimensionfilm 2016). Spomínaní sú aj ďalší členovia rodiny, už skôr spomínaný otec na Kramároch, ktorý predtým robil v Sliači na letisku. Jeho matke mohol Fico radšej napľuť do tváre, než jej zvýšiť dôchodok o 1,90. Synovec nerozoznal obyčajnú hrušku zo záhrady od tej chemickej z Lidlu, ktorá mu chutila viac. Znovu odkazuje na zbytočné obete predkov v bojoch s Turkami a za kresťanstvo sa musia v hrobe obracať, keď vidia, ako im vydávame najkrajšiu krajinu na svete a naše ženy (Peter Ovad 2016).

V Ružomberku príhovor začal tým, že je rád, že sa nachádza v meste otca národa Andreja Hlinku a ich poslanec, ktorí ich tam pozval, je rovnako ako Hlinka z Černovej. Citovaný bol aj M. R. Štefánik (Peter Ovad 2016).

V ekonomike kritizujú vývoz peňazí zo Slovenska, pretože majiteľmi veľkých hypermarketov, elektrární atď. sú cudzinci. Tvrdia, že Slováci by za dotácie dávané cudzincom vyprodukovali väčší zisk a peniaze by ostali na Slovensku. Na dotáciách kritizuje, že *keby ste vy chceli ísť podnikáť do Anglicka, Francúzska, dostali by ste dotáciu?* By sa len zasmiali (Orol 2016). Slovenskí podnikatelia majú čoraz horšie podmienky, len aby mohli viac plniť štátnu kasu (Lukáš Cucko 2016).

Tému armády spomínal často pri téme imigrantov, kde si sťažoval na jej absenciu. Porovnával ľudovú armádu, ktorá patrila medzi najsilnejšie na svete s tou súčasnou. Na rok 1968 reagoval tak, že keby je on náčelníkom generálneho štábu, nepadli by sme za dva dni.

Vojakov označoval za žoldnierov, o lietadlách hovoril, že máme na Sliači dve, ktoré môžu vzlietnuť, zraziť sa a tým to končí. Platíme síce príspevky do NATO, ale na Cypre medzi sebou bojujú dve členské krajiny. Pomaly sa na Slovensku zakladajú americké základne (Peter Ovad 2016), čo zdôrazňuje aj v Levoči, keďže je v rovnakom kraji ako Prešov, kde má jedna nová základňa vyrásť. NATO okrem niektorých náznakov spomenutých v iných témach obviňuje z bombardovanie Juhoslávie, čo bol prvý krok do ich področia. Vtedy sme im otvorili vzdušný priestor a *teraz naši vojaci chodia na zahraničné misie utierať Američanom zadok a chrániť im rite.* (Adam Čarňanský 2016)

Zhrnutie

Ako vidno počas predvolebnej kampane prišla reč na skoro všetky témy typické pre krajnú pravicu. Nacionalizmus bol opakovane viditeľný pri zdôrazňovaní národa a odmietaní toho, čo by deštruovalo homogenitu spoločnosti. Nativizmus bol zjavný najmä pri obave z „neprirodzených“ entít. Autoritárstvo bolo väčšinou iba naznačené pri snahe o väčšiu úlohu štátu, napríklad pri kontrole médií, škôl alebo pri prísnych trestoch pre „zlodejov a parazitov“. Populizmus netreba ani spomínať, keďže by sa dal nazvať za synonymum kampane. Prítomní boli všetci nepriatelia, elity, Rómovia, imigranti, homosexuáli, médiá, prozápadne orientovaní ľudia, EÚ a NATO. Odpor voči Európskej únii pritom nebol len prostriedkom na získanie hlasov. Výnimka bola jediná mimo štát a v národe, keďže otázka emigrácia zo Slovenska nebola vyčítaná tým, ktorí odišli, ale politikom, ktorí tomu nedokázali zabrániť. Židia ako nepriateľ boli spomínaní zriedkavo, ako súčasť veľkého spiknutia a pri podaní trestného oznámenia za propagáciu sionizmu. Maďari až na jednu výnimku (aj to skrz individuálneho člena a nie národ) vôbec. Ekonomika spĺňa tvrdenie Muddeho, že funguje iba na zdôraznenie vlastnej ideológie (národ na prvom mieste) alebo na kritiku elít. Prítomná bola kritika byrokracie zo strany štátu, protekcionizmus a nativizmus (keďže chcú, aby majetok bol v rukách Slovákov), rovnako ako opakované zdôrazňovanie malého a stredného podnikania a poľnohospodárstva. Sociálny šovinizmus sme mohli vidieť pri kritike podpory Rómov, imigrantov a všetkých ostatných, ktorí boli údajne uprednostňovaní pred Slovákami. Amerikanizácia bola kritizovaná opakovane. V porovnaní s inými členmi straníckej rodiny, pre ktoré tradičné hodnoty nie sú určujúce, ich ĽSNS výrazne zdôrazňovala, keďže kresťanské hodnoty považuje za jeden z pilierov svojej politiky. Nezávislosť súdnictva, rozšírenie väzenia a držanie zbraní boli iba doplnkovými témami. Postkomunistické témy boli výrazne častejšie

ako komunistické, v porovnaní s predkomunistickými ani nehovoriac. Nechýbalo ani zdôrazňovanie silného charizmatického vodcu.

Hoci bol volebný program predstavený relatívne neskoro, strana jeho body výrazne akcentovala. Jedinou výnimkou je ochrana životného prostredia, ktorá, rovnako ako v samotnom programe, stála trochu mimo centrum záujmu. Väčší priestor dostala v Rádiu Frontinus a príležitostne pri zdôrazňovaní práce v kraji. Sebestačnosti Slovenska a tradičným hodnotám bola venovaná výrazná pozornosť. Hoci NATO bolo kritizované, nebolo kritizované tak výrazne, ako EÚ. Viac než samotné NATO bola terčom armáda, respektíve jej nedostatočnosť. Pri pohľade na ôsmy bod programu (ktorý obe témy riešil) je to ale pochopiteľné. Aj keď strana chce vystúpiť z NATO, dôraz na budovanie silnej armády je podstatne vyšší. Čo je dobré zmieniť, téma zdravotníctva bola pomerne okrajová a spolu so životným prostredím hrala výrazne druhé husle.

Záver

V práci boli priblížené témy spájané s populistickou krajnou pravcou v Európe a na Slovensku. Následne boli aplikované na volebný program strany Kotleba- Ľudová strana Naše Slovensko v predvolebnej kampani do volieb do Národnej rady Slovenskej republiky v roku 2016. Ukázalo sa, že program obsahoval skoro všetky témy, ktorými sa daná skupina strán vyznačuje. Za zmienku stojí, že svoj hlavný priestor dostala rómska otázka práve v ňom.. V žiadnom z ostatných typov vystúpení nehrali Rómovia tak výrazne dominantnú úlohu ako tu. Keďže program bol uverejnený až 21. februára (Naše Slovensko 2016y), to jest približne dva týždne pred voľbami, je podivné, že hlavnú rolu v ňom hrala iná téma, než ktorá dominovala zvyšku kampane.

Následná analýza internetových správ, záznamov z televíznych a rádiových diskusií, ako aj stretnutí s občanmi priniesla nasledujúce závery.

Hoci je laikmi za hlavnú tému strany označovaná rómska otázka (ktorá ňou skutočne v minulosti aj bola a túto domnienku potvrdil aj sám Kotleba na jednom zo stretnutí s občanmi), v týchto voľbách ju prekonala kritika vlády, politikov a systému ako takého. Je otázne, či bola táto téma dominantná vďaka straníckej orientácii (populizmus ako taký a krajná pravica stavajúca sa do protikladu so systémom) alebo bola dominantná kvôli dopytu voličov. Tomuto tvrdeniu nahráva fakt, že v slovenskom parlamente sa ocitlo hneď niekoľko strán s populistickými prvkami- okrem ĽSNS aj OĽaNO alebo Sme Rodina.

Strana sa venovala viacerým ďalším témam, všetky však obsahovali obviňovanie politikov a vlád, že to oni spôsobili všetky problémy. Internetovým správam dominovali kritika vlády za totalitné praktiky, ovládanie médií a bránenie strane v propagácii svojich myšlienok, zjavne v snahe obrátiť pozornosť na iné formy komunikácie. Strana sa tak dokázala vyrovnáť s absenciou priestoru v médiách tým, že voličov presvedčila, že médiám nemôžu veriť. V porovnaní s ostatnými formami komunikácie tu bolo zároveň podstatne častejšie zdôrazňovanie tradičných a kresťanských hodnôt, ako aj vyzdvihovanie Mariana Kotlebu. V predvolebných televíznych diskusiách bol rozpracovaný a bližšie priblížený program strany, ako aj propagácia výsledkov pôsobenia v kraji v snahe prezentovať sa ako vládnutia schopná strana, nie iba skupina „extrémistov“ alebo fašistov (čo aj sami odmietajú (Naše Slovensko 2016j)). Nielen v týchto diskusiách sa však ukázalo, že strana ponúka len kritiku.

Zdôrazňovala síce úspešné pôsobenie v Banskobystrickom kraji, najmä ako protiklad voči vláde SMERu a jej predstaviteľov v ostatných krajoch, lenže spôsoby riešenia problémov boli naivné (peniaze proste budú alebo zmena orientácie ekonomiky z automobilového priemyslu na poľnohospodárstvo, pretože veď ľudia častejšie kupujú mlieko a vajcia ako autá), zjednodušené (stačí prestať kradnúť a zlepši sa školstvo a zdravotníctvo) alebo mimo realitu (prevádzanie malých projektov z Banskobystrického kraja ako Lopaty a krompáče do celoslovenského kontextu).

Najväčší dôraz však bol kladený na osobné stretnutia s ľuďmi v mestách po celom Slovensku. Na týchto stretnutiach bol dokola zdôrazňovaný antagonizmus a pocit ohrozenia národa voči všetkému ostatnému, či už to boli Rómovia, migranti, EÚ, médiá, NATO atď. Bola evidentná snaha o zdôrazňovanie krivdy, ktorá sa slovenskému národu deje a ukazovanie na tých, ktorí sú zdrojom všetkých problémov. Tá bola predkladaná neustálym porovnávaním postavenia „bielych“ a ich zlou životnou situáciou oproti luxusu politikov, migrantov a Rómov, ktorí majú všetko zadarmo. Zatiaľ čo na internete bola migrantom a NATO venovaná minimálna pozornosť, na osobných stretnutiach boli spomínaní neporovnateľne častejšie a to až do tej miery, že migranti často krát „prehlušili“ otázku Rómov. Najväčší priestor však dostávala nasledujúca premisa- zradcovia politici zapredali Slovensko zahraničiu, najmä Európskej únii. Za to, že politici môžu kradnúť, si Únia spravila zo Slovenska kolóniu. Táto premisa bola základom toho, že vďaka strane Slovensko vystúpi z Únie, stane sa samostatným, silným, nezávislým (nielen vojensky, ale aj ekonomicky) štátom, postaveným na kresťanských a národných hodnotách.

Ako vidno, hlavné slovo mal populizmus a vzbudzovanie nenávisti voči všetkému neslovenskému. Stavanie sa do pozície, že ĽSNS je stranou obyčajných ľudí, ktorá je odlišná od „tradičných“ strán a navyše má aj politické výsledky, spolu s uprednostňovaním osobného kontaktu pred billboardmi a ponúkaním jednoduchých riešení mal veľmi výrazný podiel na jej zvolení. Zjavne sa potvrdilo, že krajne pravicové strany sú úspešné v socio-kultúrnych témach a strácajú, keď sa bojuje v ekonomických témach (Burg 2016). Hoci v období pred voľbami boli na Slovensku protesty učiteľov a lekárov za vyššie platy (Hlaváč 2016), ĽS- Naše Slovensko dokázala akcentovať tému korupcie a migrácie a navodiť u voličov dojem, že nimi spomínané témy sú dôležitejšie ako problémy v školstve a zdravotníctve.

Zoznam zdrojov

1. Adam Čarňanský: 2016. *KOTLEBA - predvolebné stretnutie LEVOČA - 02.02.2016*. (cit. 2017-04-24). Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=jCEdUtgg6PY>.
2. Betz: 1993. The New Politics of Resentment. Radical Right- Wing Populist Parties in Western Europe. *Comparative Politics*, Vol. 25, No. 4 (Jul., 1993), pp. 413-427.
3. Betz: 2004. *Exclusionary Populism in Western Europe in the 1990s and Beyond A Threat to Democracy and Civil Rights? Identitet, Conflict and Cohesion*. Paper nr 9. UNRISD.
4. Boss, van der Brug, De Vreese: 2011. How the Media Shape perceptions of Right- Wing Populist Leaders. *Political Communication*, Vol. 28, No. 2, pp. 182- 206.
5. Burg: 2016. Výsledky parlamentných volieb na Slovensku 2016 v kontexte predošlých výsledkov. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta sociálnych štúdií. *Diplomová práca*.
6. Denník Politika: 2016. *Kotlebu opustili najvernejší. Takto to zdôvodnili. To si musíte prečítať!* (cit. 2017-04-24). Dostupné z: <http://dennikpolitika.sk/archiv/3278>.
7. Hlaváč: 2016. Performance of political parties in the 2016 parliamentary election in Slovakia: regional comparisons and district-level determinants. *REGIONAL AND FEDERAL STUDIES*, 2016 VOL. 26, NO. 3, 433–443.
8. Hlavné správy: 2016. *Rozhovor s Mariánom Kotlebom: Z eurofondov sú často financované najrôznejšie nepotrebné nezmysly*. (cit. 2017-04-24). Dostupné z: <http://www.hlavnespravy.sk/rozhovor-s-marianom-kotlebom-z-eurofondov-su-casto-financovane-najroznejsie-nepotrebne-nezmysly/721410>.
9. INTV: 2016. *#volimspravne Kotleba v INTV [24.02.2016]*. (cit. 2017-04-04). Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=cgb1YL8Blr8>.
10. Kluknavská. 2012. Krajne pravicové strany v parlamentných voľbách 2012 na Slovensku. *Rexter* 01/2012. pp. 1-35.
11. Kluknavská: 2013b. Od Štúra k parazitom: Tematická adaptácia krajnej pravice v parlamentných voľbách na Slovensku. *Politologický časopis - Czech Journal of Political Science* 3: 258-281.
12. Kluknavská: 2014. *Enemies at the Gates: Framing Strategies of Far Right Parties in the Czech Republic and Slovakia*. Paper presented at the ECPR Graduate Student Conference 2014, University of Innsbruck, 3 July – 5 July 2014.

13. Kluknavská: 2014b. Enemies among us: The anti-elitist and xenophobic discourses in the Czech Republic and Slovakia. *Rexter* 02/2014.
14. Kluknavská: 2015. A Right-wing Extremist or People's Protector? Media Coverage of Extreme Right Leader Marian Kotleba in 2013 Regional Elections in Slovakia. *EAST EUROPEAN JOURNAL OF SOCIETY AND POLITICS*, 1 (1): 147-165.
15. Kluknavská, Smolík: 2016. We hate them all? Issue adaptation of extreme right parties in
16. Slovakia 1993- 2016. *Communist and Post- Communist Studies* 49 (2016). pp. 335-344.
17. Kupka, Laryš, Smolík: 2013. *Krajní pravice ve vybraných zemích střední a východní Evropy: Slovensko, Polsko, Ukrajina, Bělorusko, Rusko*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2009.
18. Lukáš Cucko: 2016. *Kotleba- Ľudová strana Naše Slovensko Nitra*. (cit. 2017-04-24). Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=8WRydm4ns1A>.
19. Markíza: 2016. *Marian Kotleba v TV Markíza (21. 2. 2016)*. (cit. 2017-04-24). Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=gA8pXW18ooo>.
20. Marťan z Kuchajdy: 2016. *Kotleba v Žiline [23.02.2016]*. (cit. 2017-04-24). Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=7VFo3QLVMkg>.
21. MEMO: 2016. *PREZENTÁCIA POLITICKÝCH PREDSTAVITEĽOV A SUBJEKTOV*. (cit. 2017-04-24). Dostupné z: http://memo98.sk/www/uploads/media/2016_01-vsetky_media.pdf.
22. Minkenberg. 2013. From Pariah to Policy-Maker? The Radical Right in Europe, West and East: Between Margin and Mainstream. *Journal of Contemporary European Studies*, Vol. 21, nr. 1, 5-24.
23. Mikuš et al.: 2016. Analýza volebnej podpory Mariána Kotlebu ako reprezentanta krajnej pravice v krajských voľbách 2013. *Sociológia*, Vol. 48, No. 1, pp. 48-70.
24. Mojevideo: 2016. *Marian Kotleba v RTVS - marec 2016*. (cit. 2017-04-24). Dostupné z: http://www.mojevideo.sk/video/26aad/marian_kotleba_v_rtv_s_marec_2016.html.
25. Mudde: 2000. *The ideology of the extreme right*. Manchester: Manchester University Press.
26. Mudde: 2007. *Populist Radical Right Parties in Europe*. Cambridge: Cambridge University Press.

27. Mudde: 2014. Fighting the system? Populist radical right parties and party system change. *Party Politics*, Vol. 20, No. 2, pp. 217- 225.
28. Naše Slovensko: 2015a. *Desatoro Božích prikázání vo svetle moderného sveta*. (cit. 2017-04-24). Dostupné z: <http://www.naseslovensko.net/nase-nazory/desatoro-bozich-prikazani-vo-svetle-moderneho-sveta/>.
29. Naše Slovensko: 2015b. *Polícia účelovo odmietla trestné oznámenie za propagáciu sionizmu. Podali sme sťažnosť!*. (cit. 2017-04-24). Dostupné z: <http://www.naseslovensko.net/nasa-praca/policia-odmietla-trestne-oznamenie-za-propagaciu-sionizmu-podali-sme-staznost/>.
30. Naše Slovensko: 2015c. *Pravý zmysel Vianoc*. (cit. 2017-04-24). Dostupné z: <http://www.naseslovensko.net/nase-nazory/pravy-zmysel-vianoc/>.
31. Naše Slovensko: 2015d. *Iba voliť nestačí*. (cit. 2017-04-24). Dostupné z: <http://www.naseslovensko.net/nase-nazory/iba-volit-destaci/>.
32. Naše Slovensko: 2015e. *Nehospodárne upratovanie v cigánskej osade*. (cit. 2017-04-24). Dostupné z: <http://www.naseslovensko.net/nase-nazory/nehospodarne-upratovanie-v-ciganskej-osade/>.
33. Naše Slovensko: 2015f. *Pravda o výhodnosti eurofondov – oplatí sa kvôli nim trpieť diktát Bruselu?!*. (cit. 2017-04-24). Dostupné z: <http://www.naseslovensko.net/nase-nazory/pravda-o-vyhodnosti-eurofondov-dovod-preco-vystupit-z-eu/>.
34. Naše Slovensko: 2015g. *Ideme do volieb!*. (cit. 2017-04-24). Dostupné z: <http://www.naseslovensko.net/nezaradene/ideme-do-volieb/>.
35. Naše Slovensko: 2016a. *10 BODOV ZA NAŠE SLOVENSKO! Volebný program politickej strany*
36. *KOTLEBA - ĽUDOVÁ STRANA NAŠE SLOVENSKO*. (cit. 2017-04-24). Dostupné z: <http://www.naseslovensko.net/wp-content/uploads/2015/01/Volebn%C3%BD-program-2016.pdf>.
37. Naše Slovensko: 2016b. *Viac ako 6 000 ľudí v 35 mestách Slovenska navštívilo naše predvolebné mítingy*. (cit. 2017-04-24). Dostupné z: <http://www.naseslovensko.net/nasa-praca/viac-ako-6-000-ludi-v-35-mestach-slovenska-navstivilo-nase-predvolebne-mitingy/>.
38. Naše Slovensko: 2016c. *Kotleba – Ľudová strana Naše Slovensko podala petíciu proti príchodu imigrantov na Slovensko!*. (cit. 2017-04-24). Dostupné z:

<http://www.naseslovensko.net/nezaradene/podali-sme-peticiu-proti-prichodu-imigrantov-na-slovensko/>.

39. Naše Slovensko: 2016d. *Kotleba – Ľudová strana Naše Slovensko je za ochranu života od počatia*. (cit. 2017-04-24). Dostupné z: <http://www.naseslovensko.net/nase-nazory/kotleba-ludova-strana-nase-slovensko-je-za-ochranu-zivota-od-pocatia/>.
40. Naše Slovensko: 2016e. *Kotleba v prvej línii za všetkých občanov*. (cit. 2017-04-24). Dostupné z: <http://www.naseslovensko.net/nase-nazory/kotleba-v-prvej-linii-za-vsetkych-obcanov/>.
41. Naše Slovensko: 2016f. *Chceme voliť už priamo svojich oligarchov?!*. (cit. 2017-04-24). Dostupné z: <http://www.naseslovensko.net/nase-nazory/chceme-volit-uz-priamo-svojich-oligarchov/>.
42. Naše Slovensko: 2016g. *Smerácka vláda chce umlčať každého, kto má odvahu, aby sa zastal Mariana Kotlebu a ĽS Naše Slovensko*. (cit. 2017-04-24). Dostupné z: <http://www.naseslovensko.net/nase-nazory/smeracka-vlada-chce-umlc-at-kazdeho-kto-ma-odvahu-a-cest-aby-sa-zastal-mariana-kotlebu-a-ludovej-strany-nase-slovensko/>.
43. Naše Slovensko: 2016h. *Na mítingy ĽS Naše Slovensko chodí čoraz viac ľudí, ktorí chcú počuť pravdu!*. (cit. 2016-04-24). Dostupné z: <http://www.naseslovensko.net/nasa-praca/na-mitingy-ls-nase-slovensko-chodi-coraz-viac-ludi-ktori-chcu-pocut-pravdu/>.
44. Naše Slovensko: 2016i. *Naše Slovensko noviny politickej strany Mariana Kotlebu*. (cit. 2017-04-24). Dostupné z: <http://www.naseslovensko.net/wp-content/uploads/2016/02/nase-slovensko-februar-2016.pdf>.
45. Naše Slovensko: 2016j. *Marian Kotleba podal trestné oznámenie za ohováranie z fašizmu*. (cit. 2016-04-24). Dostupné z: <http://www.naseslovensko.net/nasa-praca/marian-kotleba-podal-trestne-oznamenie-za-ohovaranie-z-fazizmu/>.
46. Naše Slovensko: 2016k. *Marian Kotleba o eurofondoch v Banskobystrickom kraji*. (cit. 2017-04-24). Dostupné z: <http://www.naseslovensko.net/nasa-praca/marian-kotleba-o-eurofondoch-v-banskobystrickom-kraji/>.
47. Naše Slovensko: 2016l. *Darujte 2 % z dane pre slušné biele rodiny!*. (cit. 2017-04-24). Dostupné z: <http://www.naseslovensko.net/nasa-praca/darujte-2-z-dane-pre-slusne-biele-rodiny/>.

48. Naše Slovensko: 2016m. *Ako francúzski katolíci bojujú proti systému*. (cit. 2017-04-24). Dostupné z: <http://www.naseslovensko.net/nase-nazory/ako-francuzski-katolici-bojuju-proti-systemu/>.
49. Naše Slovensko: 2016n. *Názor poslanca BBSK a primátora Rimavskej Soboty JUDr. Jozefa Šimka*. (cit. 2017-04-24). Dostupné z: <http://www.naseslovensko.net/nasa-praca/nazor-poslanca-bbsk-a-primatora-rimavskej-soboty-judr-jozefa-simka/>.
50. Naše Slovensko: 2016o. *Marian Kotleba o volebných cieľoch Ľudovej strany Naše Slovensko*. (cit. 2017-04-24). Dostupné z: <http://www.naseslovensko.net/nase-nazory/marian-kotleba-o-volebnych-cieloch-ludovej-strany-nase-slovensko/>.
51. Naše Slovensko: 2016p. *Marian Kotleba: Prestaňme sa hanbiť za Ježiša Krista!*. (cit. 2016-04-24). Dostupné z: <http://www.naseslovensko.net/nase-nazory/marian-kotleba-prestanme-sa-hanbit-za-jezisa-krista/>.
52. Naše Slovensko: 2016q. *Veľmocenská politika USA a NATO – hlavná príčina destabilizácie arabského sveta a prívlu imigrantov*. (cit. 2017-04-24). Dostupné z: <http://www.naseslovensko.net/nase-nazory/velmocenska-politika-usa-a-jeho-europskych-spojencov-hlavna-pricina-destabilizacie-arabskeho-sveta-a-naslednej-uteceneckej-krizy/>.
53. Naše Slovensko: 2016r. *Výzva občianskej Iniciatívy 2016: Voľme budúcnosť Slovenska*. (cit. 2017-04-24). Dostupné z: <http://www.naseslovensko.net/nezaradene/vyzva-obcianskej-iniciativy-2016-volme-buducnost-slovenska/>.
54. Naše Slovensko: 2016s. *Protest proti cigánskemu teroru v Zborove*. (cit. 2017-04-24). Dostupné z: <http://www.naseslovensko.net/nasa-praca/protest-proti-ciganskemu-teroru-v-zborove/>.
55. Naše Slovensko: 2016t. *Ako sme za 2 roky dokázali v Banskobystrickom kraji ušetriť desiatky miliónov eur*. (cit. 2017-04-24). Dostupné z: <http://www.naseslovensko.net/nasa-praca/ako-sme-za-2-roky-dokazali-v-banskobystrickom-kraji-usetrit-desiatky-milionov-eur/>.
56. Naše Slovensko: 2016u. *Politika „pozitívnej diskriminácie“ vo vzťahu k Cigánom a jej dopady na stav a budúcnosť našej spoločnosti*. (cit. 2017-04-24). Dostupné z: <http://www.naseslovensko.net/nase-nazory/politika-pozitivnej-diskriminacie-vo-vztahu-k-ciganom-a-jej-dopady-na-stav-a-buducnost-nasej-spolocnosti/>.

57. Naše Slovensko: 2016v. *Banskobystrický samosprávny kraj bol vyhodnotený ako najtransparentnejší na Slovensku.* (cit. 2017-04-24). Dostupné z: <http://www.naseslovensko.net/nasa-praca/banskobystricky-samospravny-kraj-bol-vyhodnotený-ako-najtransparentnejši-na-slovensku/>.
58. Naše Slovensko: 2016w. *Krajský súd rozhodol, že zákaz protestu proti cigánskemu extrémizmu v Smolníku bol protiprávny!* (cit. 2016-04-24). Dostupné z: <http://www.naseslovensko.net/nasa-praca/krajsky-sud-v-kosciach-rozhodol-ze-zakaz-protestu-proti-ciganskemu-extremizmu-v-smolniku-bol-protipravny/>.
59. Naše Slovensko: 2016x. *Bystrický kraj propagačno- informačný materiál Banskobystrického samosprávneho kraja.* (cit. 2017-04-24). Dostupné z: http://www.naseslovensko.net/wp-content/uploads/2016/02/Bystricky_Kraj_februar.pdf.
60. Naše Slovensko: 2016y: *Kotleba – Ľudová strana Naše Slovensko predstavuje volebný program.* (cit. 2017-04-24). Dostupné z: <http://www.naseslovensko.net/nasa-praca/kotleba-ludova-strana-nase-slovensko-predstavuje-volebny-program/>.
61. Nemcovská: 2015. *Ľudová strana Naše Slovensko.* Brno, Masarykova univerzita, Fakulta sociálnych štúdií. *Magisterská diplomová práca.*
62. Newdimensionfilm: 2016. *KOTLEBA ĽSNS - Miting vo Vranove nad Topľou.* (cit. 2017-04-24). Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=vfe02z3G9bs>.
63. Omédiách: 2013. *Aktuálne.sk, HN a Pravda Kotlebovi priestor neposkytnú.* (cit. 2017-04-24). Dostupné z: <http://www.omediach.com/tlac/item/2777-aktualnesk-hn-a-pravda-kotlebovi-priestor-neposkytnu>.
64. Omédiách: 2016. *Pozrite sa, ako vyzerajú predvolebné duely v Rádiu Expres.* (cit. 2017-04-24). Dostupné z: <http://www.omediach.com/radio/item/8455-pozrite-sa-ako-vyzeraju-predvolebne-duely-v-radiu-expres>.
65. Ondrejko, Smolík: 2013. *Pravicový extrémizmus a mládež na Slovensku.* Brno: Tribun EU.
66. Orol: 2016. *Marian Kotleba v Bratislave.* (cit. 2017-04-24). Dostupné z: <http://www.orol.tv/videos/marian-kotleba-v-bratislave/>.
67. Peter Ovad: 2016. *MARIAN KOTLEBA RUZOMBEROK 13.2.2016.* (cit. 2017-04-24). Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=lkW9o63Fv1o>.

68. Pirro: 2015. *The populist radical right in Central and Eastern Europe: ideology, impact, and electoral performance*. London: Routledge.
69. Rádio Frontinus: 2016. *Debata*. (cit. 2017-04-24). Dostupné z: <http://archiv.frontinus.sk/2016-01-10-debata.mp3>.
70. Rádio Slovensko: 2016. *#volimspravne Kotleba v Rozhlase [24.02.2016]* (cit. 2017-04-24). Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=bfEvaCNdMWY&feature=youtu.be>.
71. Rádio WOW: 2016. *Marián Kotleba - rozhovor záznam živého vysielania 22.2.2016 (Otázky od poslucháčov)*. (cit. 2016-04-24). Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=RDusSa7cGS0>.
72. The Slovak Spectator: 2013. *Extremist reaches run-off round*. (cit. 2017-04-24). Dostupné z: <https://spectator.sme.sk/c/20048884/extremist-reaches-run-off-round.html>.
73. Schulz et al.: 1998. *Analýza obsahu mediálnych sdělení*. Praha: Karolinum
74. Slovenskapolitika: 2015. *Čo je volebná kampaň, ako dlho bude trvať a ako prebieha*. (cit. 2016-11-29). Dostupné z: <http://slovenskapolitika.sulik.sk/co-je-volebna-kampan-ako-dlho-bude-trvat-ako-prebieha/>.
75. SNSLP: 2015. *SPRÁVA o monitoringu médií so špeciálnym zameraním na prejavy rasizmu, xenofóbie a antisemitizmu za rok 2015*. Bratislava: Slovenské národné stredisko pre ľudské práva. Dostupné z: http://www.snslp.sk/CCMS/files/Spr%C3%A1va_xenof%C3%B3bia_rasizmus_antisemitizmus_2015_fin%C3%A1lna_verzia.pdf.
76. SME: 2016a. *Extrémizmus na Kotlebovi jeho voliči nevidia (štyri chybné argumenty a ich vysvetlenie)*. (cit. 2017-04-24). Dostupné z: <https://domov.sme.sk/c/20113159/extremizmus-na-kotlebovi-jeho-volici-nevidia-styri-chybne-argumenty-a-ich-vysvetlenie.html#ixzz4fBPM6400>.
77. Sme: 2016b. *Ignorovať Kotlebu v médiách nepomáha, tu sú dôvody*. (cit. 2017-04-24). Dostupné z: <https://domov.sme.sk/c/20114660/ignorovat-kotlebu-v-mediach-nepomaha.html>.
78. Spáč, Voda: 2014. *Slovak Extreme Right and its Support based on Local Roma Incidence*. Paper prepared for ECPR General Conference, Glasgow September 2014.

79. Spáč, Voda 2015. Just a Roma Issue? *The Support for Marian Kotleba in 2013 Regional Elections*. In: *Mechanism of Voter Mobilisation of LSNS and Marián Kotleba*. Neueden: Centre for European and North Atlantic Affairs, 2015. p. 88-100.
80. Stratfor Analysis: 2013. *A Right-Wing Party Rises in Slovakia*. (cit. 2017-04-24). Dostupné z: <http://eds.a.ebscohost.com/eds/detail/detail?sid=377d8cdc-e1e0-44e0-9057-7ca197ff5575%40sessionmgr4008&vid=0&hid=4105&bdata=JkF1dGhUeXBIPWlwLGNvb2tpZSx1aWQmbGFuZz1jcyZzaXRIPWVkcycy1saXZlJnNjb3BIPXNpdGU%3d#AN=94089562&db=bth>.
81. Struhár: 2016. SOLUTION OF ROMA ISSUE BY SLOVAK FAR RIGHT PARTIES IN PARLIAMENTARY ELECTIONS 2016. *University Review*, Vol. 10, 2016, No. 1, p. 26-29.
82. TA3: 2016. *Marian Kotleba v TA3 (23. 2. 2016)*. (cit. 2017-04-24). Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=my-9K8aKZT0>.
83. TASR: 2015. *BBSK: Kraj chce každé euro z eurofondov, ale nebude už sprostredkovateľom*. (cit. 2017-04-24). Dostupné z: [https://klient.tasr.sk/klient/asx/search/view/ViewerPure.aspx?Document=.%2F..%2FInput_text%2Fonline%2F15%2F12%2Ftbazcgf143936.dat.1%40Fondy&QueryText=\(Kotleba\)](https://klient.tasr.sk/klient/asx/search/view/ViewerPure.aspx?Document=.%2F..%2FInput_text%2Fonline%2F15%2F12%2Ftbazcgf143936.dat.1%40Fondy&QueryText=(Kotleba)).
84. TASR: 2016a. *M. KOTLEBA: Naše skutočné preferencie nás posúvajú do parlamentu*. (cit. 2017-04-24). Dostupné z: https://klient.tasr.sk/klient/asx/search/view/ViewerPure.aspx?Document=.%2F..%2FInput_text%2Fonline%2F16%2F02%2Ftbtbds2d0ok.dat_120200.1%40Fondy&QueryText=%28Kotleba%29.
85. TVNoviny: 2016. *Kotleba: Naše skutočné preferencie nás posúvajú do parlamentu (rozhovor)*. (cit. 2017-04-24). Dostupné z: http://www.tvnoviny.sk/domace/1819548_kotleba-nase-skutocne-preferencie-nas-posuvaju-do-parlamentu-rozhovor.
86. TVNoviny: 2016a. *Posledný prieskum Focusu: Takto by dopadlo hlasovanie 15 dní pred voľbami*. (cit. 2016-04-2014). Dostupné z: http://www.tvnoviny.sk/domace/1819996_posledny-prieskum-focusu-takto-by-dopadlo-hlasovanie-15-dni-pred-voľbami.

87. Úrad vlády Slovenskej republiky: 2017. *Základné údaje*. (cit. 2017-04-24). Dostupné z: <http://www.vlada.gov.sk/slovensko/>.
88. Zakonypreludi: 2015. *Rozhodnutie č. 307/2015 Z. z. Rozhodnutie predsedu Národnej rady Slovenskej republiky o vyhlásení volieb do Národnej rady Slovenskej republiky*. (cit. 2016-11-29). Dostupné z: <http://www.zakonypreludi.sk/zz/2015-307/znenie-0>.

Prílohy

Príloha 1 – plné znenie textu na Facebooku

Koho zaujíma, ako je to všetko naozaj, nech počúva... Nespoliehajte sa len na správy zo štátnych a korporátnych médií. Tie nikdy nebudú publikovať NIČ, čo by mohlo poškodiť ich majiteľom a čo by mohlo REÁLNE zmeniť súčasný skorumpovaný systém! Nezávislosť veľkých médií je dnes len hraná, aby oblbla ľudí s dojmom, že niekto politikov a finančníkov kontroluje. Všetko je to však jedna partia.

Príloha 2

Keď niekomu záleží na národe a vie sa k nemu aj naozaj prihovoriť... č.19

Keď sa hrá niekto na hrdinu doma z obývačky... č.6

Príloha 3 – citácia Starého zákona

Je nedeľa, deň pokoja. Čas zamyslieť sa, kam smerujeme. Ak by ste mali niekedy v živote pocit, že sa veci nehýbu dostatočne rýchlo, alebo že sa snád' hýbu prirýchlo, spomeňte si v pokoji a v skromnosti na slová zo Starého zákona - na vyše 3-tisíc ročnú pravdu zapísanú v Knihe Kazateľ, ktorá o plynutí času vie viac, než ktokoľvek z nás a ktorá hovorí (v skrátenej podobe) toto:

Všetko má svoj čas a svoju chvíľu, každé úsilie pod nebom.

- Svoj čas má narodiť sa, svoj čas má zomrieť. Svoj čas má vysádzať, svoj čas má sadenice vytrhať.
- Svoj čas má zabíjať, svoj čas má liečiť. Svoj čas má váľať, svoj čas má stavať.
- Svoj čas má plakať, svoj čas má smiať sa. Svoj čas má zarmucovať sa, svoj čas má tancovať.
- Svoj čas má hľadať, svoj čas má strácať. Svoj čas má uschovávať, svoj čas má odhadzovať.
- Svoj čas má trhať, svoj čas má zašívateľ. Svoj čas má odmlčať sa, svoj čas má prehovoriť.
- Svoj čas má milovať, svoj čas má nenávidieť. Svoj čas má vojna, svoj čas má pokoj...

Všetko odchádza na spoločné miesto; ako bolo všetko vzaté z prachu, tak sa všetko do prachu navracia.

A tak som videl, že pre človeka niet lepšieho, ako radovať sa zo svojich diel, lebo to je jeho podiel...

Príloha 4

10 PRIKÁZANÍ PRAVDY A LÁSKY

- I. Nebudeš uznávať iné zdroje informácií ako západné!
- II. Budeš brat' slová rasizmus a fašizmus nadarmo pri každej diskusii!
- III. Pamätaj, že americká propaganda neexistuje!
- IV. Cti si Havla i Kisku a ignoruj ich pochybenia!
- V. Neuznáj cudzie argumenty, ak ti svetonázorovo nezapasujú!
- VI. Nebudeš zovšeobecňovať, akurát tvoji oponenti sú všetci zlí idioti s posranými životmi!
- VII. Všetko, s čím nesúhlasíš označíš za konšpiráciu!
- VIII. Medzinárodné právo platí pre Rusko, ale neplatí pre USA!
- IX. Pamätaj, že na Západe je vždy všetko lepšie!
- X. Pamätaj, že tvoja krajina oproti Západu stojí za hovno vo všetkých ohľadoch!

<https://www.facebook.com/amerikanofil/>